

LUNDS UNIVERSITET
Musikhögskolan i Malmö

EXAMENSARBETE
Höstterminen 2009
Läraryrket i musik
Lisa Romée

Skolan i det moderna
En jämförande studie av elevinflytande

Handledare: Ingemar Fridell

Abstract

Title: The School in the modern era – a comparative study of student impact.

The present study investigates chosen perspectives of modernity inspired by Claes Ericsson, and how these can relate to the design and practising of student impact at two colleges with special music education. The core question of the study is: How can similarities and differences in student impact between two studied colleges with special music education be understood by theories of modernity?

The study is based on qualitative methods. The data consists of individual interviews, recorded in the mp3 format and transcribed into text, including statements made by teachers and students from the two participating schools.

The result indicates that the greatest difference between the schools lies in how the respondents talk about student impact, how it is addressed and how much scope it is given. In reality, impact after all does form in similar ways at both schools. The result also describes other differences between the schools, while the theories of modernity unites and somewhat can be seen as representing the similarities between them. The theories of modernity help to make the result understandable although there are instances when the result refutes the theories.

Keywords: Student impact, theories of modernity, Claes Ericsson, qualitative method.

Sammanfattning

Titel: Skolan in det moderna – en jämförande studie av elevinflytande.

Denna studie undersöker valda modernitetsbegrepp, inspirerade av Claes Ericsson, och hur de relaterar till utformningen av och praktiserande av elevinflytande vid två gymnasium med estetiska programmet: inriktning musik. Forskningsfrågan lyder: Hur kan likheter och skillnader i elevinflytande mellan två studerade gymnasieskolor med estetiska programmet: inriktning musik, förstås med hjälp av modernitetsteoretiska begrepp?

Studien baseras på kvalitativ forskningsmetod. Datan består av individuella intervjuer av lärare och elever vid de båda medverkande skolorna som spelats in på mp3-spelare och sedan transkriberats till text.

Resultatet pekar på att den största skillnaden mellan skolorna ligger i hur respondenterna talar kring inflytande, hur det adresseras, samt vilket utrymme det ges. I praktiken verkar dock inflytande ta form på snarlika sätt vid bägge skolor. Resultatet beskriver även andra skillnader mellan skolorna medan modernitetsteorierna förenar och ibland kan sägas representera likheterna mellan dem. Modernitetsteorierna hjälper till att förstå resultatet trots att det förekommer tillfällen då resultatet motsäger teorierna.

Sökord: Elevinflytande, modernitetsteorier, Claes Ericsson, kvalitativ metod.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1. Bakgrund	4
1.2. Syfte	5
1.3. Studiens sammanställning	5
2. Teoretisk bakgrund och tidigare forskning	7
2.1. Detraditionalisering	7
2.2. Reflexivitet	8
2.3. Individualisering	8
2.4. Masskultur	9
2.5. Masskultur i skolan	10
2.6. Skolans metanarrativ	11
2.7. Diskursen skolämnet musik	12
2.8. Fritidslärande	12
2.9. Det värdeliberala rummet	14
3. Metod	15
3.1. Metodologiska överväganden	15
3.2. Grounded theory	16
3.3. Etik	16
3.4. Validitet och reliabilitet	16
3.5. Studiens genomförande	17
3.6. Intervjuerna	17
4. Resultat Gymnasium 1	20
4.1. Lärarperspektivet	20
4.1.1. Profilering	20
4.1.2. Undervisningsfilosofi	20
4.1.3. Inflytande	21
4.1.4. Fritidslärande	22
4.2. Elevperspektivet	22
4.2.1. Innehåll	23
4.2.2. Inflytande	23
4.2.3. Eget skapande	24
4.2.4. Musik på fritiden	25
4.2.5. Lärande och fritidslärande	26
4.2.6. Lärartyper	27
5. Resultat Gymnasium 2	28
5.1. Lärarperspektivet	28
5.1.1. Undervisningsfilosof	28
5.1.2. Inflytande	29
5.1.3. Fritidslärande	29
5.2. Elevperspektivet	30
5.2.1. Innehåll	30

5.2.2. Inflytande	31
5.2.3. Eget skapande	31
5.2.4. Musik på fritiden	32
5.2.5. Lärande och fritidslärande	32
5.2.6. Lärartyper	33
6. Sammanfattning	35
6.1. Gymnasium 1	35
6.2. Gymnasium 2	35
6.3. Konkluderande resultat	36
7. Diskussion	37
7.1. Detraditionalisering, individualisering och reflexivitet	37
7.2. Masskultur	38
7.3. Skolans metanarrativ	39
7.4. Skolämnet musik	40
7.5. Fritidslärande	40
7.6. Lärande och lärartyper	42
7.7. Utbildningsfilosofi och inflytande	43
7.8. Slutdiskussion	43
7.9. Pedagogisk betydelse	46
7.10. Kommande forskning	46
8. Referenser	48
9. Bilaga 1	49
9.1. Intervjufrågor elever	49
9.2. Intervjufrågor lärare	49

1. Inledning

Idag kan det tyckas självklart att elever ska ha inflytande över sin utbildning och Lpf 94 (Läroplan för de frivilliga skolformerna) betonar särskilt vikten av elevers inflytande på såväl innehåll och arbetsformer som viktiga principer i utbildningen. I ett historiskt perspektiv är dock elevinflytande ett relativt nytt fenomen som hänger samman med utvecklingen av demokrati i vår del av världen, och mitt intresse för detta ämne väcktes då jag insåg att min tid i skolan som elev såg väldigt annorlunda ut mot vad den gör idag.

1.1. Bakgrund

När jag gick i skolan var elevinflytande något jag upplevde befann sig i startgroparna och som ibland betraktades som ett nödvändigt ont både av elever och av lärare. Det var inte ofta som vi elever verkligen fick gehör för våra åsikter, men vi skulle få vara med och tycka. Inom musiken var vårt inflytande så gott som obefintligt ända fram till gymnasiets senare hälft, då istället en känsla av "låt gå" infann sig. Innan dess bestämdes allt material och undervisningsinnehåll av lärarna. Senare fick vi göra vad vi ville, men upplevde samtidigt att det inte fanns någon riktning eller mening bakom det vi gjorde. Tham (1998) beskriver just detta i *Jag vill ha inflytande överallt* att "[...] det finns en missuppfattning att den högsta formen för inflytande skulle vara när vuxna helt överlämnar beslutsfattandet till barn och unga" (s.8). Författaren fortsätter med att ställa frågan om detta inträffar då de vuxna vill slippa ta ansvar (Tham, 1998). Det sistnämnda går tillbaka på efterkrigstidens strävan efter så kallad anti-auktoritär uppfostran, som sedan tog mer demokratiskt form. Denna omställning visade sig vara svår och kunde ibland förväxlas med just "låt gå" som alltså inte skall ses som elevinflytande. (ref?)

I Lpf 94 står bland annat fastställt att: varje elev skall sträva efter att ta ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö samt att eleven skall sträva efter att aktivt utöva inflytande över sin utbildning. I den bemärkelsen kopplas alltså eget ansvar till inflytande. Läraren skall i sin tur utgå från att eleverna kan och vill ta personligt ansvar för sitt lärande, sitt arbete i skolan och skall låta dessa pröva olika arbetssätt och arbetsformer samt planera undervisningen tillsammans med eleverna. Här klargörs alltså att läraren skall planera undervisningen tillsammans med eleverna, helt enkelt för att eleverna lär sig bättre då enligt moderna teorier om lärande i en postmodern värld (Heiling 1987; Carlgren, 1992).

Utgångspunkten eller temat för denna studie var från början att ta reda på om ny musik, så kallad listmusik, används inom musikundervisningen i dagens skola. Jag ville ta reda på om dagens skola är verklighetsförankrad och använder sig av material och uttryck som eleverna kan identifiera sig med. Detta kan vidare ses i relation till elevernas medbestämmande och inflytande gällande

musikundervisningen och dess innehåll. Samhällsforskning och att försöka förstå varför olika idéer får genomslag i samhället, har alltid varit av stort intresse för mig vilket i sin tur ledde studien vidare in på spåret om modernitetsteorier. Varför tycker vi på ett visst sätt och hur kommer det sig att dessa åsikter eller förhållningssätt ofta skiljer sig mellan den unga generationen och äldre generationen? Och hur uppkommer egentligen idéer som kan sägas vara gällande här och nu, utan att för den skull generalisera, men som ändå på något vis sammanfattar ett tillstånd eller en situation? Denna typ av frågor väckte alltså ett intresse för teorier om det moderna och kanske skulle forskning och teorier kring detta kunna förklara varför även skolan ser annorlunda ut idag.

Man skulle kunna säga att dagens samhälle befinner sig i den sen- eller postmoderna eran, samtidigt som tidiga teorier om modernitet format oss och vårt sätt att tänka och agera. Efter att ha undersökt modernitetsbegreppet lite närmare framkom flera intressanta begreppsdelar och aspekter som kan vara av betydelse för denna studie, jag har speciellt inspirerats av Ericssons (2001; 2002; 2006?) samlade begrepp. En mer utförlig redogörelse för de teoretiska begreppen kommer att presenteras i det efterföljande teorikapitlet.

Begreppen modernitet och det moderna syftar enligt Ericsson (2002) på ”ett tillstånd som definieras av sociala, ekonomiska, politiska och kulturella samhällsförhållanden” (s. 22). Det handlar alltså om det samhällstillstånd vi lever i och som kan härledas tillbaka till upplysningstiden. Enligt detta synsätt är alltså dagens människor mer eller mindre produkter av det moderna och teorier om detta, vilket även tidigare forskning visar, bör skänka större förståelse om oss själva med utgångspunkt från rådande samhällsförhållanden. Skolan är i sin tur även den en integrerad del av det moderna samhället och elevinflytande som fenomen har fötts i den moderna eran.

1.2. Syfte

Min skolgång sträckte sig från sent 1980-tal till sent 90-tal, och en hel del bör ha hänt sedan dess gällande elevinflytande och skolans utveckling i stort. Syftet för denna studie är att ta reda på hur elevinflytande yttrar sig idag inom musikundervisningen vid två gymnasieskolor med estetiskt program: inriktning musik. Det innefattar även att belysa hur och i vilken utsträckning man kan använda olika modernitetsteorier för att analysera verksamheten i dessa skolor i fråga om undervisningsfilosofi, elevinflytande och lärande. Syftet konkretiseras vidare i följande *forskningsfråga* som lyder: Hur kan likheter och skillnader i elevinflytande mellan två studerade gymnasieskolor med estetiska programmet: inriktning musik, förstås med hjälp av modernitetsteoretiska begrepp?

1.3. Studiens sammanställning

Uppsatsen inleds med en diskussion om de teoretiska begrepp som kommer att användas och ger en inblick i ett urval av tidigare forskning som gjorts inom området.

Efter teorikapitlet följer en redogörelse för val av metod för studien, i detta fall kvalitativ metod, och en beskrivning av studiens design och genomförande. I detta kapitel beskrivs även etiska överväganden som tagits i beaktning samt studiens validitet.

Resultatkapitlet presenterar den empiriska studiens resultat vilket visar på skillnader mellan skolorna gällande undervisningsfilosofi och deras form av elevinflytande. Resultatet sammanfattas sedan och konkluderas.

I diskussionskapitlet diskuteras resultatet i belysning av modernitetsteorierna. En mer ingående jämförelse görs även mellan skolorna. Detta kapitel avslutas med en slutdiskussion, pedagogisk betydelse och förslag på vidare forskning.

2. Teoretisk bakgrund och tidigare forskning

Detta kapitel beskriver teorier om modernitet och det moderna som kännetecknas av den så kallade moderna eran. Jag väljer här att förstå begreppet modernitet som även innefattande postmodernitet i det att ingen direkt skiljelinje kan dras mellan när den moderna eran skulle upphöra och istället en postmodern era skulle ta vid. Vissa forskare talar om att vi idag lever i ett senmodernt skede (Ericsson, 2006). Teorier om modernitet inkluderar även teorier om postmodernitet vilket kan klargöras i synen på att det i nuläget råder ett postmodernt tillstånd som innefattar flera olika samexisterande modernitetsteorier (Heiling, 1997). Studien fokuserar på elevinflytande och undervisningsstrategier för musikundervisningen, och dessa teorier kan enligt min mening förklara och ytterligare belysa ämnet i fråga.

Jag har inspirerats av Ericsson (2001; 2002; 2006) och då modernitetsbegreppet kan förstås på olika sätt, kommer jag främst att fokusera på hans definitioner av ett antal relevanta begrepp för denna studie. Dessa är: detraditionalisering, reflexivitet, individualisering, masskultur, skolans metanarrativ, diskursen skolämnet musik, fritidslärande samt det värdeplurala rummet. Följande avsnitt är således till stor del baserat på de begrepp som Ericsson (2001) använder sig av. Modernitet kan enligt honom ses som en indikator på ett förändrat tillstånd, i detta fall samhällstillståndet.

2.1. Detraditionalisering

Detta modernitetsbegrepp innebär enligt Ericsson (2001) en upplösning av sociala former som tidigare kategoriserat och underordnat människor i klass, familj och kön. Det innefattar även en upplösning av traditioner och så kallade ”stora sanningar” som människor tytt sig till för att känna samhörighet och finna svar. Religion är ett sådant exempel. Det tycks som att människor i västvärlden på grund av denna upplösning upplever en större osäkerhet, vilket kan förklaras med Ericssons antagande om att det finns färre givna traditionstillhörigheter och att alla måste söka egna svar. Å andra sidan kan detta leda till att människor idag upplever att de är ”fria” att göra vilka val de vill gällande tro, karriär och livsstil, oberoende av faktorer som kön, klass eller familjetillhörighet. Gällande upplösning av traditioner torde detta även gälla för skolan, som antagligen försöker etablera en ny slags traditionstillhörighet och referensramar att arbeta efter. Jag återkommer till hur denna detraditionaliseringsprocess tycks påverka skolan i studiens diskussionskapitel (kap. 7). Detraditionalisering kan sägas fungera väl ihop med anti-auktoritär uppfostran i den mening att det inte finns några ”stora sanningar” och därmed inte heller enbart en väg att gå. På samma sätt måste också elevernas åsikter och inflytande vägas in i skolarbete och i undervisningen. Begreppet ger också elever ett nästan automatiskt inflytande i tanken att de är

”fria” och oberoende av ovanstående kategoriserande faktorer. Mer om detta i diskussionskapitlet (kap.7).

2.2. Reflexivitet

Ericsson (2001) beskriver hur den moderna eran har gett oss ökad förmåga och möjlighet att iakttä, avbilda och kommentera oss själva, vilket möjliggör en hög grad av självbeträktelse. En bidragande orsak till detta är den tekniska utvecklingen. Ericsson hänvisar till Thomas Ziehes bok *Inför avmystifieringen av världen: Ungdom och kulturell modernisering* 1986, i vilken författaren beskriver sitt intryck av att ungdomen då tycktes ha en tendens av att ”veta allting” (i Ericsson, 2001, s.17), något som kan ha sin förklaring i den tekniska utvecklingen men också i att många för ungdomen förut tabubelagda områden nu öppnats upp, till exempel sexualitet.

I relation till detta resonemang kan det verka som att ungdomen idag får lov att ha en egen åsikt och att de uppmuntras och förväntas ha åsikter om det mesta. Det kan ses som att de förväntas utvärdera och spegla sig själva, till synes reflexivitetsbegreppets essens, vilket tycks gå hand i hand med elevinflytande. Detta modernitetsbegrepp kan sedan användas för att utröna eller problematisera vem man är, vad man vill och för att definiera sin plats och mening i samhället, vilket i sin tur leder vidare till individualisering.

2.3. Individualisering

Med den tekniska utvecklingen följer ett större välbefinnande och att människor blir mer mobila. Ericsson (2001) beskriver hur hela världen blir deras arbetsplats. Var och en bör vara beredd att flytta dit möjligheter till utbildning och arbete finns, något som också bidrar till decentraliseringen av den moderna människan som då kommer längre bort från levda, ofta kollektiva traditioner. Istället är det upp till var och en att individuellt återskapa sin egen värld och att kunna definiera det unika med sin person. I ett decentraliserat samhälle som inte längre bygger på rigida samhällsklasser och andra kategoriserande former, råder konkurrens som utslagsfaktor.

Det kan alltså tolkas som att det blir allt viktigare för människor att kunna definiera det unika med varje enskild individ, vilka mål och ambitioner samt livsstil denne väljer att ha. Detta borde också kunna sägas gälla för skolan, som även den måste definiera sin plats, funktion och mening i det decentraliserade samhället. Resultatet blir en slags fri marknad, där exempelvis flera olika gymnasieprogram konkurrerar om eleverna. Faktorer som avstånd och uppbrott är inget som får hindra.

Detta kan leda till större osäkerhet för den moderna människan. Ericsson (2001) noterar att samtidigt som individualisering kan frigöra oss ifrån traditioner, till förmån för personlig autonomi,

så kan den också skapa tvång: tvånget att välja. I relation med elevinflytande blir det till exempel allt viktigare för eleven att själv veta vad denne vill uppnå med sin utbildning. Lindén uppmärksammar i sitt examensarbete *Elevinflytande – en överenskommelse. Om gymnasieelevers inflytande på sitt lärande 2007*, en skrift som författats av Skolverket med namnet *Du kan påverka mer än du tror*. I denna ges anvisningar till hur elever på gymnasiet skall gå till väga för att få inflytande. Bland annat ges rådet att eleverna skall läsa kursplanerna och diskutera redovisningssätt samt inte överlåta bestämmandet till läraren, vilket kan tyckas vara den enklaste utvägen för eleverna, men i vilket fall har skolan misslyckats med inflytandearbetet (Lindén 2007). Elevinflytande kräver alltså ett stort engagemang från eleverna som i detta fall uppmanas av självaste skolverket att ta ansvar för sina studier och sätta upp egna mål, vilket kan ses i relation till tvånget att välja och med begreppet individualisering.

Yttre och inre identitet är enligt Ericsson (2002) också en markör av individualiseringen. Idag verkar det inte finnas några enhetliga ungdomsstilar längre som kan uttryckas i exempelvis musik, kläder och livsstil. Istället botaniserar och blandar man friskt bland stilar och genrer. Man uttrycker inte enbart en enda stil, till exempel hårdrockare, utan var och en representerar sin egen stil, vilket kan innebära ett hopplock av många olika stilar. Man tar det bästa, eller det man anser iögonfallande i varje stil. Detta gäller då inte minst för musikalisk preferens. Studien kommer senare att återkomma till hur inflytande kan kombineras med modernitetsbegreppet individualisering.

2.4. Masskultur

Enligt Ericsson (2001) bidrar masskulturen tillsammans med den tekniska utvecklingens framfart till att kultur, i detta fall musik, görs mer tillgänglig för gemene man. I ett kulturanthropologiskt perspektiv kan ses att fler och fler människor producerar kultur. Ett exempel på detta är att fler icke professionella skribenter och skådespelare kommer fram. Man kan enligt min mening relatera detta till det stora antalet kulturutövare idag. De flesta människor utövar någon så kallad kulturyttring dagligen. Det kan till exempel handla om att blogga eller skriva dikter för att inte tala om det stora antalet, speciellt unga, som skriver egen musik. Tillgänglighet i form av olika musikstilar och flöden tillsammans med ny teknologi borde i sin tur gynna elevinflytandet i de många redskap som görs tillgängliga för eleverna.

Stålhammar (1995) intar en annan ställning till det föregående genom att hävda att massproducerad musik gör att människor idag allt oftare är mottagare av musik, mer sällan avsändare. I förlängningen leder det till att närheten till människan och det egna skapandet saknas. När det gäller skolan ingår dock eget skapande som en viktig punkt i Lpf 94 under kursplanen för

musik, som betonar att skolan i undervisningen i musik, skall sträva efter att eleven stimuleras att själv skapa musik för att ge uttryck för tankar och idéer (SKOLFS: 2002:9).

Huruvida de refererade uppfattningarna av Ericsson och Stålhammar stämmer överens med resultatet för denna studie kommer att diskuteras närmre i studiens diskussionskapitel (kap. 7).

2.5. Masskultur i skolan

Länge kännetecknades musikundervisningen av att massproducerad musik var skadligt och skulle hållas utanför skolan. Endast en viss typ av musik hörde hemma i skolan. Denna estetiska kultursyn var gällande till och med Lgr 80 enligt Ericsson (2001). Populärmusiken har idag intagit sin fasta position i musikundervisningen, mycket på grund av elevinflytande, både via den så kallade ”låt gå” metoden och genom reellt inflytande. I populärmusik kan även vissa ungdomskulturella uttryck inkluderas. Stålhammar (1995) menar att samhället, i detta fall representerat av skolan och musikundervisningen, inte ska försöka att använda sig av material som är typiska uttryck för vissa ungdomskulturer, då detta kan leda till att dessa utarmas och reduceras till att bli ännu ett i mängden av skolämnen. Användandet av populärmusik i skolan är alltså inte helt problemfritt. Stålhammar menar vidare att musik överhuvudtaget är en privat sfär som inte alls hör till skolan utan är något man vill ha kontroll över.

Ett annat perspektiv kommer från Korpela (2004) som i boken *Elevinflytande i praktiken, såhär kan man göra!*, menar att just införandet av populärmusik, eller musik eleverna kunde identifiera sig med, i hans fall fyllde musikämnet med mening för eleverna. I och med att de även fick medbestämmande och inflytande över hur ämnet skulle utföras, de fick bland annat själva välja låtar och bestämma vem som skulle spela vilket instrument, fick de en ny positiv syn på ämnet musik, vilket i sin tur hade en positiv inverkan på lärandet.

2.6. Skolans metanarrativ

Begreppet metanarrativ används av Ericsson (2001) om en berättelse med funktionen att förklara tillvaron på ett allomfattande sätt och att därmed legitimera universella åskådningar. I motsats till detraditionaliseringsbegreppet som beskrivits ovan existerar alltså många ”sanningar” i det sen- eller postmoderna samhället, inte bara en allomfattande, som tycks skänka legitimitet åt vissa fenomen eller institutioner, till exempel skolan. I det här fallet handlar det om att legitimera skolans verksamhet och de undervisningsstrategier man använder. I likhet med detta nämner Ericsson (2002) att skolan idag verkar befinna sig i en problematisk sits där den har svårt att legitimera sig som institution överhuvudtaget och där individualisering och personlig autonomi håller på att få allt större spelrum, det vill säga decentraliseringen innebär att olika skolor och lärare kan ha olika

motiveringar för vad man vill göra.

Den gällande metaforen i nuläget är enligt Ericsson "smörgåsbordet" (2001, s. 54). Författaren hävdar att denna metafor bygger på åsikten om att man anser att elevernas musikaliska utbud är så smalt att de måste presenteras för olika stilar och genrer genom skolan. Skolans uppgift är alltså att öppna musikaliska dörrar, varigenom eleverna får möjlighet att välja sina preferenser. Ericsson hänvisar till David Elliott som i sin bok *Music Matters. A new philosophy of music education* 1995, hävdar att när eleverna säger "I know what I like" menar de i själva verket "I like what I know" (i Ericsson 2002, s.63). I detta fall har läraren, i enlighet med metaforen "smörgåsbordet" ett ansvar att vidga elevernas musikaliska vyer. Ett annat perspektiv som presenteras av Ericsson (2002) är mästarfunktionen, även kallat know-how, där elev och lärare ställs mot varandra i ett mästar-lärling förhållande. Denna metod lämnar litet utrymme för inflytande, då tonvikten ligger vid att eleven skall skaffa sig kunskap om ett fenomen som mästaren besitter. Mästaren ifrågasätts inte, vet och har förutsättningarna, därav benämningen know-how.

Ericsson (2001) fortsätter att hänvisa till Ziehe som i sin ovan nämnda bok skriver att skolan skall exponera eleverna för det icke-redan-kända, eftersom lärande om vardagliga saker på lång sikt enbart skulle leda till en slags rundgång av kunskap. Stålhammar (1995) knyter an till detta ämne med en annorlunda syn, genom att motsätta sig skolans roll som förmedlare av så kallad "förpackad kunskap", som ger för litet utrymme åt elevernas egna tillgångar och kunskaper, vilka han anser borde tas fram och användas i större utsträckning. Elevernas roll som enbart konsumenter bör ändras enligt honom. Detta synsätt rimmar väl med tanken om elevinflytande, i enlighet med vad som står fastslaget i skollagen och i läroplanen Lpf 94. Lindén (2007) skriver vidare att den betydelse och form elevernas inflytande får i klassrummet beror på vad läraren anser värt att kunna och vilka arbetsformer läraren väljer för att nå kunskapsmålen. Lärarens roll är med andra ord A och O för undervisningen och elevernas inflytande. Författaren fortsätter även att citera skolverkets rapport *Inflytandets villkor*: "I sammanhanget bör nämnas att elever framför allt på gymnasiet men även på högstadiet ofta nämner lärarens kunskaper och personliga engagemang för ämnet som något av det allra viktigaste för att lärandet ska vara lustfyllt och angeläget" (Skolverket 2006 b i Lindén 2007, s.9). Ett exempel på detta kan även ses i den nationella utvärderingen av musikämnet i åk 9 2003, där lärare väljer att inte följa skolans metanarrativ utan gör upp sin egen kursplan. De är därmed inte styrda av läroplanstexten utan av egna värderingar, något som inte behöver vara dåligt för eleverna, men deras inflytande blir mindre.

De två olika synsätt som beskrivs ovan kan var för sig och i kombination med varandra sägas representera huvuddragen för hur musiklejare skulle kunna bedriva sin undervisning i musik.

Feron (2008) tar upp en annan aspekt i sitt examensarbete *Gymnasieelevers inflytande i*

undervisning nämligen den att elever inte alltid efterlyser mer inflytande. Hans undersökning, som dock enbart behandlar kärnämnen matematik, svenska, engelska och samhällskunskap, visar att 75% av de tillfrågade eleverna känner sig nöjda med inflytandet de får och att 67% anser att de har möjligheter att påverka lektionsplaneringen. Eleverna menar också att läraren vet bäst hur lektionsplaneringen ska gå till och om det blir för mycket inblandning av elever skulle det bli oreda. Ibland saknar de även kunskap för att kunna påverka, i vilket fall det är skolan som brister i sin skyldighet att enligt styrdokumentet upplysa eleverna om detta, menar Feron. Det är alltså som tidigare nämnts skolans och i sin tur lärarens skyldighet att upplysa eleverna om hur de kan påverka och få inflytande.

2.7. Diskursen skolämnet musik

Enligt Stålhammar (1995) finns det alltså risk att ungdomars musik som spelas i skolan reduceras till att bli ett av flera olika skolämnen. Den blir då del av skolämnet musik istället för att representera diskursen musik i sig självt. I detta sammanhang förstås diskurserna musik och skolämnet musik som två olika sätt att tala om musik och som står för två olika innebörder av begreppet musik. Enligt Ericsson (2001) skiljer sig skolämnet musik från diskursen musik som baseras på musiklyssning och musicerande, vilka kan bidra till hantering av emotionella tillstånd samt ha en identitetsskapande funktion. Skolämnet musik förknippas istället med den övriga verksamheten i en skola, skolans så kallade uppgiftskultur. Det finns risk för att innehållet i musikundervisningen reduceras till bedömningsbara uppgifter och att diskursen musik härigenom får mindre och mindre utrymme. Ett talande exempel på detta är enligt Ericsson när eleverna själva förstår att den kunskap som utvecklas i skolan endast kan användas där och att dess enda syfte är att ligga till underlag för bedömning i ämnet i fråga. Detta går rakt emot nationellt fastställda kriterier för musikämnet, som bland annat poängterar att eleven skall sträva efter att utveckla musikaliska kunskaper som skall kunna utgöra grunden för fortsatt musicerande enskilt och i grupp. Läroplanen uppmanar alltså skolan att ge eleven redskap till en egen fortsatt självständig vidareutveckling i musik och inte enbart ett betyg. Senare i studien kommer jag att redogöra för hur de tillfrågade lärarna ställer sig till ”skolans uppgiftskultur.

Lindén (2007) beskriver att inflytande ofta får större utrymme inom de estetiska ämnena. En bidragande orsak till detta skulle kunna vara att skolämnet musik trots allt ligger närmre diskursen musik än enbart skolämnet. Enligt Korpelas (2004) resonemang verkar det heller inte som att musiken avmystifieras genom användning i skolans sfär. En fråga som vidare diskuteras i studiens diskussion är hur eleverna upplever musiken i skolan, deras syn på den och deras inflytande över den i relation till eventuella musikaliska aktiviteter på fritiden som antas vara mer förknippade med

diskursen musik.

2.8. Fritidslärande

Enligt Ericsson (2002) bör man inte vara rädd för att använda sig av resurser utanför skolan och att låta elever ta med sig sina fritidserfarenheter till skolan. Stålhammar (1995) hävdar att eleverna kan ha svårigheter att göra några kopplingar mellan musiken i skolan och deras fritidsmusik. Statliga styrdokument hävdar dock att allt eleven gör skall tillgodoses vid betygssättning, samt att hänsyn även skall tas till kunskaper som elever fått på annat sätt än i undervisningen (Skolverket 2006 a).

Att spela i band är en vanlig form av fritidsmusicerande som också kan ha stor betydelse för det musikaliska lärandet. En parallell till detta kan ses i Heiling, Modin, och Sandbergs (2005) *Ämnesrapport 2005 Musik. Nationella utvärderingen av grundskolan 2003* där det framkommer att nästan alla elever som fått MVG i musik i åk 9 tillskansat sig dessa kunskaper utanför skolan. Lärarna vid dessa skolor menade också att det inte var möjligt att tillgodose sig de kunskaper som krävdes för ett MVG enbart i skolan, och med den korta tid som stod till förfogande för musik i grundskolan.

Att lära av varandra, på ett avslappnat, kreativt sätt är en viktig punkt som prioriteras av eleverna enligt Stålhammar (1995). Han ger också uttryck för att kompisgruppernas möjlighet till expressivitet och eget utprövande av rätt och fel har en utvecklande effekt musikaliskt sett, något som det inte tycks finnas utrymme för i skolan. Vare sig detta arbetssätt förekommer i skolan eller ej, ger det en tydlig indikation på att lärande är något som även utbyts elever emellan och att lärandet även sker på fritiden i informella grupper. Inflytandet bör vara stort i dessa konstellationer, men dock något annorlunda. En fråga som ställs i min empiriska studie är hur de deltagande eleverna upplever att lärandeprocesser bedrivs och om de upplever att det finns skillnader mellan lärande och inflytande i skolan och på fritiden, och i så fall vilka dessa skillnader är.

Till saken hör också att endast en liten del av en skolas totala musikaktiviteter förekommer under själva musikundervisningen. Enligt Ericsson (2002) äger en stor del av musikaktiviteterna rum i andra konstellationer liknande de som beskrivits ovan.

I en senare studie av Stålhammar (2000) kallad *The Spaces of music and its foundation of values – music teaching and young people's own music experience*, tyder resultatet på att svenska ungdomar värderar kunskaper som de erhållit utanför skolan högre än de som erhållits i skolan. Återigen tycks det finnas en parallell till skolans minskade legitimitet och auktoritet i den moderna eran. En annan intressant parallell kan dras till Ziehes (1986) syn i boken *Ny Ungdom. Om ovanliga läroprocesser* beträffande vilket kunskapsstoff som bör ingå i undervisningen. Han ger uttryck för att eleverna bör exponeras för det de inte redan känner till, det vill säga inte en repetition av vad de

redan kan eller kan lära sig på annat håll, exempelvis fritiden. Ericsson (2002) fortsätter med att betona vikten av påverkan och inspiration för ungdomars musicerande. Förtrogenhet är en annan viktig faktor. I hans studie antyds att okänd musik först måste exponeras för eleverna för att inge förtrogenhet, alltså bli känd för eleverna, innan de kan ha en åsikt om den. Skall då denna förtrogenhetsprocess ske i skolan eller skall detta överlåtas till fritiden? Tidigare argument av Ericsson och Stålhammar kan tolkas som att sådana möten bör ske på fritiden, något som dock går tvärtemot vad metaforen ”smörgåsbordet” förespråkar.

2.9. Det värdeliberala rummet

Slutligen efterlyser Ericsson (2002) det värdeliberala rummet, där ömsesidig respekt mellan de olika aktörerna, det vill säga lärare och elever förekommer, och där orientering erbjuds, men aldrig påtvingad fostran. Ett liknande resonemang har förts av Stålhammar (1995) som söker en coachande lärare som fungerar mer som en handledare. I båda fallen uttrycks en önskan om att smak och tycke kring musikalisk preferens, uttryck och interpretation bör hållas utanför: eleverna bör inte fostras till att ha vissa åsikter, däremot till att uttrycka medvetna åsikter, baserade på reflektion. Redskap i form av vägledning och teknisk kunskap samt en bra miljö att utöva musik i efterlyses av eleverna, men från institutionens håll bör inga åsikter om musikaliskt uttryck och preferens framföras. Båda dessa varianter bör kunna fungera väl tillsammans med inflytande så länge man håller en öppen dialog med ömsesidig respekt såsom ”det värdeliberala rummet” förespråkar.

Vi har nu berört olika begrepp om och kring modernitetsteorier. Faktorer som individualisering, detraditionalisering och masskultur är alla begrepp som påverkar dagens skola och kan i vissa sammanhang verka oförenliga med skolans kontext. Men likväl finns verkligheten där som de betecknar och det är effekterna av den som kommer att undersökas närmare i denna studie. Elevinflytande i sig självt kan beskrivas som ett fenomen som uppstått i den moderna eran och skulle kunna ses som ett sätt för det moderna samhället att legitimera skolan.

3. Metod

I detta kapitel beskrivs val av metod, studiens design och hur denna har genomförts.

3.1. Metodologiska överväganden

”En metod är [...] ett redskap, ett sätt att lösa problem och komma fram till ny kunskap. Allt som kan bidra till att uppnå dessa mål är en metod” (Holme & Solvang, 1991, s. 12).

Vilken metod man bör välja att arbeta efter beror enligt dem på hur man tänkt att hantera sina data mot bakgrund av den information man söker. Man bör alltså välja den metod som ger bäst svar i förhållande till forskningsfrågan. Författarna talar om hårda och mjuka data, där siffror och statistik presenteras som hårda data medan exempelvis djupintervju betraktas som mjuka data. I denna studie används uteslutande mjuka data, det vill säga att studien baseras på verbala utsagor och på text.

Kvalitativ metod bygger enligt Holme och Solvang (1991) på mjuka data med låg grad av formalisering. Data samlas in med hjälp av intervjuer med en karaktär som påminner om samtal, där forskare och informant tillsammans styr processen framåt och därigenom även utfallet av intervjun. Inom kvalitativ metod vill man skapa förståelse inför ett fenomen. Generell giltighet är inte något man strävar efter, utan istället en djupgående förståelse av ett fenomen i relation till dess helhet. Till skillnad från detta kan kvantitativ metod som behandlar hårda data, sägas eftersträva generella svar som går att räkna fram ur exempelvis svar från enkäter.

I denna studie används som sagt kvalitativ metod. Med tanke på att denna undersökning inte handlar om att finna generella sanningar lämpar sig denna metod bäst. Syftet med studien är alltså att skapa förståelse för deltagarna och deras situation i förhållande till forskningsfrågan (se 1.2.).

Inom kvalitativ metod söker man inte nödvändigtvis efter typiska resultat. Snarare kan avvikelser ses som intressanta. Eftersom intervjuerna handlar om en tvåvägskommunikation mellan informant och forskare och styrs av denna, kan svaren se väldigt annorlunda ut från en intervju till en annan. Enligt Holme och Solvang (1991) exemplifieras resultatet med fördel med hjälp av citat inom ramen för detta slag av metod. Då möjligheten finns att resultatet, vilket är fallet i de flesta kvalitativa studier, inte blir enhetligt, och med tanke på att man strävar efter att finna intressanta avvikelser, kan sådana citat belysa dessa på ett intressant sätt. De skall enligt författarna vara direkta och visa på individens eget uttryckssätt. Det primära syftet är att skapa förståelse för personen i fråga.

Holme och Solvang (1991) belyser även vikten av att kunna ändra studiens upplägg eller intervjuerna allteftersom studien fortgår eftersom man förskaffar sig erfarenheter under resans gång, som kan komma att ändra perspektivet något eller som leder till insikt om att vissa frågor inte ger

tillräckliga svar om problemområdet. Av denna anledning är ett visst mått av flexibilitet nödvändigt. Som ovan nämnts innefattar kvalitativa undersökningar låg grad av formalisering och strukturering vilket gör att frågorna kan ha olika utformning och ordning beroende på informanten och den speciella situation som utspelar sig.

3.2. Grounded theory

Grounded theory kan beskrivas som ”teori som byggs på systematisk insamling av empiriska data” (Holme & Solvang, 1991 s. 56). Man skapar sig således en teoretisk uppfattning om ett fenomen genom att studera det och samla in empiri om det. Empiri kan även förklaras som data eller information om den ”verklighet som studeras” (Patel & Davidsson, 2003, s. 23) Man skapar alltså en teoretisk förståelse genom att studera det valda fenomenet eller problemområdet och det är denna förståelse i teoretisk form som utgör resultatet av studien. Patel och Davidsson översätter även begreppet till ”grundad teori” eller ”lokal teori” och hävdar att teorin som skapats främst kan säga något om det unika fallet som studerats. I enlighet med detta kan sägas att teorin som skapas i denna uppsats gäller enbart för denna och det specifika område som studerats.

3.3. Etik

Inom all forskning ställs forskaren inför ett antal etiska val. Forskning om och kring människor kan vara särskilt känslig och viktig att utföra enligt viss praxis.

All information rörande informanterna i denna studie är konfidentiell. Detta betyder enligt Patel och Davidsson (2003) att det endast är forskaren själv som känner till deltagarnas rätta identitet. Alla namn som förekommer i studien är fingerade.

3.4. Validitet och reliabilitet

Enligt Patel och Davidsson (2003) är det viktigt att säkerställa studiens validitet genom att reflektera över om den undersöker just det som den hade för avsikt att studera. Sen måste man även fastställa att undersökningen görs på ett tillförlitligt sätt, vilket författarna kallar att ha god reliabilitet. Då en kvalitativ studie inte strävar efter att finna generella sanningar innebär ambitionen för god validitet istället ”att upptäcka företeelser, att tolka och förstå [...] (Patel & Davidsson 2003, s. 103).” Författarna skiljer inte heller mellan begreppen validitet och reliabilitet inom kvalitativ metod eftersom de kan betraktas som tätt sammanflätade.

I denna studie har jag försökt att sträva efter validitet genom att bland annat se till att ämnet för intervjuerna aldrig rört sig bort från temat och forskningsfrågan. På detta vis tycks alla svar ha haft relevans för studien. Deltagarna har enligt min mening gett uttömmande svar och det är mitt

intryck att de har varit ärliga, kanske i vetenskapen om att deras uppgifter är konfidentiella. Intervjuerna har transkriberats så ordagrant som möjligt, men har sedan bearbetats språkligt något då de tas upp i studien för att de ska kunna förstås lättare.

3.5. Studiens genomförande

Jag har valt att göra en jämförande studie mellan två gymnasieskolor belägna i två mellanstora svenska kommuner. Den ena skolan var min praktikskola under utbildningstiden vid musikhögskolan och jag fascinerades av deras arbetssätt som jag upplevde som mycket positivt, speciellt i fråga om elevinflytande. Jag ville sedan göra en jämförande studie med en liknande kommun för att se om det såg likadant ut där. Min förförståelse var att det inte skulle vara stora skillnader.

De båda kommunerna kan vid en första anblick te sig väldigt lika. Ingen av dem är akademikerkommun, båda har lång tradition som så kallade arbetarorter och gymnasiet är den högsta utbildningsinstansen inom kommungränserna. De är ungefär lika stora till invånarantal: ca 40 000 invånare. Båda kommunerna har en relativt stor andel utlandsfödda invånare. De öppnade upp för stor arbetskraftsinvandring under 1960-1970 talen och har även under senare decennier varit generösa med att ta emot flyktingar, varav vissa valt att stanna i kommunerna. Politiskt sett ligger de också varandra nära. Som de arbetarorter de av traditionen kan anses vara har styret varit mer eller mindre socialdemokratiskt. Båda gymnasieskolorna erbjuder estetiska programmet i musik.

Just dessa likheter kan ses som intressanta enligt min mening. Trots dessa så visar en preliminär analys av resultatet att det faktiskt finns tydliga skillnader mellan dessa skolors undervisningsfilosofi och deras syn på elevinflytande, som inte är synliga på det ytliga planet.

Syftet med denna studie är således att ta reda på hur elevinflytandet yttrar sig idag inom musikundervisningen vid två gymnasieskolor med estetiskt program: inriktning musik. Det innefattar även att med hjälp av begrepp hämtade från modernitetsteori belysa verksamheten i dessa skolor i fråga om undervisningsfilosofi, elevinflytande och lärande. Syftet konkretiseras i följande *forskningsfråga*: Hur kan likheter och skillnader i elevinflytande vid estetiska programmet: inriktning musik vid två studerade gymnasieskolor förstås med hjälp av modernitetsteoretiska begrepp?

3.6. Intervjuerna

Den empiriska studien består av sammanlagt sex individuella intervjuer med elever, tre stycken från vardera skolan, samt två intervjuer, en från vardera skolan, med lärare vid estetiska programmet i musik. Deltagarna består av tre kvinnliga och tre manliga elever samt en kvinnlig och en manlig

lärare. Alla intervjuer har ägt rum i form av personliga träffar. Dessa har spelats in med hjälp av mp3-spelare och därefter transkriberats till text i ordbehandlingsprogram. Dessa data har sedan analyserats och delats upp i kategorier utifrån olika teman som utkristalliserats efter hand.

Alla eleverna går i årskurs tre på gymnasiet estetiska program: inriktning musik. Anledningen till att treor valdes ut var att de kan anses ha längst erfarenhet av skolan och dess program. De sysslar alla med musik på fritiden i någon form, varav alla utom en spelar i band. I nuläget är det endast en som tar lektioner i musik utanför skolan, i detta fall privatlektioner i sång.

Urvalet har skett slumpmässigt då jag inte kände eleverna från början och inte ville påverka utfallet av undersökningen genom att välja ut vissa speciella individer. De elever som först anmält sin medverkan i studien har valts ut. Alla elevintervjuer har skett på respektive skola och tagit formen av ett samtal där informanterna getts möjlighet att vara med om att påverka intervjuens inriktning. Nedan presenteras deltagarna i studien med sina fingerade namn och en kort beskrivning:

- Pelle är elev vid gymnasium 1 och har tidigare tagit trumpetlektioner vid kulturskola. Nu spelar han mest gitarr och trummor och spelar i ett så kallat coverband på fritiden.
- Kalle går i samma klass som Pelle vid gymnasium 1. Han spelar gitarr och har tidigare spelat i pop- och rockensemble vid kulturskola. Han skriver egna låtar och spelar i samma coverband som Pelle.
- Anna går i samma klass som Pelle och Kalle, även hon vid gymnasium 1. Hon har tidigare tagit lektioner i individuell sång vid kulturskola. Anna sjunger och spelar även lite piano och gitarr.
- Åsa är elev vid gymnasium 2. På fritiden spelar hon i coverband, skriver egna låtar och har tidigare även spelat bas i en orkester vid kulturskola. Åsas huvudinstrument är sång.
- Hanna går i samma klass som Åsa vid gymnasium 2. Hon sjunger privat för sångpedagog på fritiden, skriver egna låtar och är ute och spelar med sin pappa som är pianoentertainer. Hanna sjunger och spelar piano.
- Fredrik går i samma klass som Åsa och Hanna, även han vid gymnasium 2. Fredrik skriver egna låtar och spelar i band på fritiden.

Lärarna undervisar dagligen vid estetiska programmet på respektive skola men har även andra roller. Personerna i fråga har valts ut för intervju i sin egenskap av att vara både lärare och programutvecklare/kursansvarig. De kan förväntas ha en bra inblick i programmets faktiska innehåll och ha en nära kontakt med eleverna, vilket förhoppningsvis genererar intressanta resultat. Nedan

presenteras de med sina fingerade namn:

- Maja undervisar i drama och svenska vid gymnasium 1. Genom undervisningen träffar hon alla elever som går på estetiska programmet. Hon jobbar även som programutvecklare och arbetar därigenom med estetiska programmets innehåll och utveckling.
- Bertil undervisar i ensemble, Ge Mu samt i gitarr vid gymnasium 2. Han är även kursansvarig för estetiska programmet. Bertil är aktiv inom LOSAM (lokala samverkansgruppen) i egenskap av ombud för lärarförbundet. Han är också före detta arbetslagsledare och har varit med om att utforma estetiska programmet så som det ser ut idag.

I enlighet med studiens syfte anser jag det viktigt att både lärare och elever ges möjlighet att uttala sig. Skolan är ju en integrerad del av samhället och representerar det utrymme och den levande process som utgörs av alla de människor som vistas där. För att undersöka syftet i en så vid bemärkelse som möjligt behövs olika perspektiv, vilka genom analys och tolkning kan komma att kasta ljus över studiens forskningsfråga.

I studien förekommer även Conny, Emma och Björn. Conny och Emma undervisar vid gymnasium 1 och Björn vid gymnasium 2. Även dessa personer har fingerade namn och ingår i studien eftersom de nämns av eleverna.

4. Resultat Gymnasium 1

I detta samt efterföljande kapitel presenteras studiens resultat. I samband med analys av resultaten har ett antal olika kategorier vuxit fram. Dessa kan i sin tur ses utifrån två olika perspektiv. Det första perspektivet presenterar lärarna och deras synsätt. Det andra perspektivet kommer från eleverna. I kapitel 6 följer en sammanfattning och konklusion av innehållet i de båda tidigare resultatkapitlen.

4.1. Lärarperspektivet

Vid intervjun med Maja, lärare vid gymnasium 1, visade sig resonemangen kunna inordnas under fyra kategorier: *profilering, undervisningsfilosofi, inflytande och fritidslärande*.

4.1.1. Profilerings

På grund av att elever idag är fria att välja vilken kommun och vilket gymnasium de vill söka sig till har det blivit tuffare för olika gymnasium att locka elever, säger Maja. Skolan har förlorat många elever till grannkommunen som också erbjuder estetiska programmet i musik. I viss mån har skolan även förlorat elever till Malmö, där flera varianter av estetiska programmet förekommer. Skolan och programmet har alltså fått kämpa för sin ”existens”, eftersom det råder fri konkurrens om eleverna. Maja berättar att man valt att lösa ekvationen genom att profilera sig. Skolan har valt att profilera sig på pop- och rockgenren samt på musikproduktion istället för på klassisk musik. Grannkommunen fokuserar i sin tur på musikal. På detta vis kan man snäva in utbudet, så att de elever som har störst intresse för respektive inriktning hamnar på rätt plats. Gällande inriktning drama har det inneburit att man inte kunnat starta något program, då inga dramaelever sökt sig till deras skola. Detta tycker Maja är mycket tråkigt.

4.1.2. Undervisningsfilosofi

Att ha roligt i skolan är något som Maja lägger fram som ytterst viktigt för undervisningen. Samtidigt vill hon betona att man inte för den skull skall göra det för alltför lätt för eleverna. Det lustfyllda kan lika gärna ligga i att eleverna inser att de presterat något och höjt ribban för sig själva. Maja vill belysa vikten av att lära sig nya saker och att eleverna hela tiden känner att de förbättrat sig själva samt att det man gör känns meningsfullt. Hon uttrycker det såhär:

[...] jag citerar egentligen Brecht att nöjet är ju inte bara det att [...] det är lätt, utan själva, ibland svårigheten att kunna ha övervunnit en svårighet [...] jag tycker inte man ska göra det alltför lätt för elever, det ska vara lustfyllt men det ska också finnas detta att man kan höja ribban. För jag

menar om man blandar ihop och tror att det är roligt för att det är lätt då blir det väldigt kortsiktigt för jag tror dom flesta skulle bli uttråkade om det var lätt.

Att något är lätt skall alltså inte direktöversättas med att det är roligt enligt Maja.

4.1.3. Inflytande

Enligt det intryck som Maja har fått har eleverna inte så stort inflytande över musikundervisningen, i fråga om dess innehåll. Hon gör en jämförelse med elever som går estetiska programmet med inriktning bild och hävdar att dessa får mycket större frihet i undervisningen i förhållande till musikeleverna. Men Maja tolkar detta som att eleverna finner sig i att inte ha så stort inflytande över undervisningen. Intrycket är att musikeleverna inte anser att de har mycket eget att bidra med utan att de måste lära sig hantverket först, vilket innebär att följa kursplanerna och lärarens förslag. Maja kan dock hålla med om att detta system både har sina negativa och positiva sidor. Hon motiverar det med att vikten ligger vid att lära sig ett hantverk, i detta fall att tillägna sig musikaliska kunskaper. Enligt Maja är det inte skolans officiella åsikt men den som musiklärarna väljer att följa.

Elevinflytandet yttrar sig på det sättet att elever sitter med vid programrådskonferenser för estetiska programmet varje månad då programmets innehåll diskuteras. Intresset för detta är stort och det tycker Maja är positivt. Å andra sidan kan det vara svårt att engagera eleverna i andra frågor rörande inflytandet på skolan. Maja beskriver det som paradoxalt att hon ibland måste tvinga och tjata på klasser för att få eleverna att utse elevrådsrepresentanter. Det har även hänt att elevrådsordföranden kontaktat Maja för att förmå hennes klasser att utse representanter. Samma gäller för skolkonferensen som inbjuder elever till möten med lärare och skolledning där de kan ge sin åsikt om utbildningen. Maja beskriver en skolkonferens där eleverna helt uteblev och lärare och rektorer satt och tittade på varandra.

När det gäller inflytande över närsituationen och närmiljön är engagemanget hos eleverna större. De ges bland annat praktiskt inflytande i form av utsmyckningen av närmiljön. Det väcktes även ett stort engagemang hos eleverna då det var tal om att deras ”estetvecka” skulle upphöra. Estetveckan är en vecka då eleverna enbart koncentrerar sig på sina karaktärsämnen. Maja fortsätter med att fundera på hur eleverna skulle kunna få mer inflytande. Kanske skulle eleverna vara med om att tycka till om vilken ny kurs som skulle kunna starta då en äldre lärare går i pension? De skulle till exempel kunna välja mellan en kurs i ljudproduktion eller en rytmikkurs. Maja medger att beslutet måste stämma överens med lärarnas tjänster, men att det kanske ändå borde vara en fråga för eleverna, för att ge dem mer inflytande.

4.1.4. Fritidslärande

I fråga om fritidslärande eller informellt lärande tycker Maja att detta är alltigenom positivt. Kunskaper man förvärvat utanför skolan skall absolut kunna inlemmas i skolans sfär och användas där. Samtidigt menar hon att det kan bli svårt att bedöma vad eleverna gör på fritiden. Grundsynen är ju inte heller att eleverna skall bedömas på sin fritid. Så länge kunskaperna kan påvisas direkt i skolan kan de alltså vägas in i till exempel ett betyg, säger hon. Hon hänvisar vidare till de problem som kan skapas av fritidslärande kontra betygssättning. En elev kan till exempel vara en jättebra musiker på fritiden och spela i band men ha hög frånvaro från ensemblelektionerna. Lärarna har direktiv att inte sätta betyg efter ”moralistiska” grunder som hon kallar dem, exempelvis sen ankomst och frånvaro. Men då ensembleämnets fokus ligger på samarbete och är en grupprocess kan elevens prestationer på fritiden inte tala för eleven i en betygssättningsituation, och detta oavsett hur bra denne är på fritiden, tycker Maja. Om hon till exempel skulle ta hänsyn till eleven när denne jobbar på fritiden, och spelar i sitt band: ”OK jag kan gå dit och titta på eleven men om man har insett där också att alla måste vara där samtidigt [och] man inte kan föra med sig den vetskapen här?” Då menar Maja att eleven har förstått att närvaro krävs för ett lyckat resultat men ändå väljer att utebli av andra skäl.

Maja drar ännu en parallell till bildeleverna, som har stor frihet, men där problem skapas vid betygssättning. På grund av den stora friheten måste lärarna lägga ner mycket tid på att kontrollera att det verkligen är elevens egna verk det handlar om och inte plagiat. Mycket kan hämtas från internet, vilket också gäller för texter och dikter i svenska, berättar hon.

Informellt lärande och lärande elever emellan förekommer i ganska stor utsträckning på skolan enligt Maja, men kanske inte under lektionstid. Maja tar håltimmar, även så kallad ”torgtid” som exempel. Eleverna träffas i informella konstellationer och ”jammrar” som hon uttrycker det. De har alltså tillgång till musikutrymmen och kan sätta sig där och spela när det är ledigt. Hon beskriver att eleverna alltid har möjlighet att sitta och jobba med musik, i musiksalar eller studios och att det är då de lär av varandra. Dessa stunder ger även eleverna tid för eget kreativt skapande hävdar hon.

4.2. Elevperspektivet

Pelle, Kalle och Anna studerar vid gymnasium 1. De går i årskurs tre vid estetiska programmet med inriktning musik. Vid analys av deras intervjuer framträdde kategorierna *inhåll*, *eget skapande*, *musik på fritiden*, *lärande och fritidslärande samt lärartyper* som nyckelord för att beskriva de

teman som togs upp.

4.2.1. Innehåll

Eleverna har spelat många olika sorters genrer förutom pop och rock, till exempel jazz, hårdrock, latin och disko. Detta är de nöjda med och ser en nytta i att bli så breda som möjligt på sina instrument och att få prova på så många olika genrer som möjligt. Pelle tycker att ”det är sjukt bra” och säger att han spelar låtar och stilar i skolan som han aldrig hade kommit i kontakt med utanför skolan. Han fortsätter resonemanget: ”Vi får ju jättekonstiga grejer här ibland...som jag aldrig hade spelat på min fritid och det är ju skitbra för att man tänker aldrig [på att de finns] och då öppnar man nya vägar, shit såhär kan vi spela, sånt där har jag aldrig hört förr, liksom”. Kalle gillar den bredd elever kommer i kontakt med via skolan. En bredd som han beskriver som allt från ”disko till hårdrock” och som i stort representeras av ny musik eller populärmusik. Han beskriver fenomenet såhär:

Om hemma, säg att man gillar hårdrock kanske och inte går här, då kommer du bara lära dig spela hårdrock och då blir det svårt att liksom få, alltså få in det, alltså man blir liksom inte så bred, man kan det skitbra men sen så är man inte så jäkla duktig på nått annat. Då är det bättre att man kanske gillar hårdrock och så spelar vi disko här, så kan man slänga in hårdrocken i diskon, alltså det är jättebra sätt att liksom få det blandat.

Anna har en teori om varför skolan har pop-rockprofil. Hon tror anledningen är att det blir lättast att få in alla olika instrument då, och att det är den typen av musik där alla får vara med. Hon tycker också att det är bra att ha fått ta del av musik hon inte förut kände till. Det har enligt henne lett till att hon upptäckt många nya låtar, både gamla och nya. Bland annat så har hon hittat mycket material från 1960-talet som hon gillar.

Enligt Pelle, Kalle och Anna vid gymnasium 1 förekommer det sällan att elever själva leder en lektion eller ett moment av en lektion. Lektionerna är lärarstyrda, något som också eftersöks av eleverna. Anna tycker att det är bra att det är som det är, de kan ju ändå påverka hur saker och ting görs och i vilken riktning undervisningen skall föras. Pelle funderar på hur det hade varit om en elev kommit med en låt att spela på ensemblelektionen och som eleven arrangerat själv. Han kommer senare fram till att det skulle ha varit svårt, om än inte omöjligt. Han föredrar dock att lärarna kommer med materialet. Bara så länge det innehåller en blandning av stilar, något som passar alla, vilket verkar vara fallet i nuläget.

4.2.2. Inflytande

De tillfrågade eleverna anser sig ha ganska stort inflytande över musikundervisningen om de vill. Pelle säger att han inte anser sig ha så stort behov av inflytande för tillfället, då han anser att de kunskaper han skaffar sig här kommer att vara till nytta för honom i framtiden. För honom är det viktigare att lära sig så mycket som möjligt och ta del av den kunskap som skolan erbjuder. Det viktigaste är alltså att lära sig ett hantverk tycker han. Kalle anser att inflytandet är mycket bättre på estetiska programmet än vad det var på samhällsprogrammet där han studerade tidigare. Kanske beror det på att man sysslar med musik funderar han, och att det kommer naturligt genom spelandet? Han tar upp val av låtar och till viss del genrer som områden där eleverna har inflytande. Vill man till exempel lära sig en ny teknik så är det välkommet, men det bör samtidigt passa in i repertoaren som spelas, säger han:

Om det är nåt man vill spela så får man ju lov ... till exempel om det är nån ny teknik eller nåt som man liksom såhär har övat som fan på och gärna vill sätta i bruk så brukar det liksom gå ... till exempel tapping funkar kanske inte i diskopop men då kan man liksom [säga] såhär: 'kan vi inte spela en låt där det typ är mer hårdrock ... så jag kan testa', ... det brukar liksom gå.

Även Anna tycker att inflytandet är bra under musiktimmarna. Även hon nämner val av låtar som ett område men tar också upp Ge Mu-undervisningen i musikteori. Om det är saker de inte förstår eller vill repetera så tar man hänsyn till detta. På ensemblerimmarna, kören och de individuella lektionerna, (alla får individuell undervisning på sitt huvudinstrument samt biinstrument), får eleverna komma med egna plankningar och förslag. Denna ”frihet” har dock kommit med tiden, nu när de går i årskurs tre, säger hon.

Jag ställer frågan om inte Kalle skulle vilja ha mer inflytande över utbildningen och då får jag svaret: ”nej faktiskt inte. Jag tycker att programmet gör vad programmet ska göra och man har chans till att liksom skraddarsy det lite hur man själv vill göra och det funkar bra”.

4.2.3. Eget skapande

På frågan om vilket utrymme de anser sig ha för kreativt skapande får jag svaret att det inte förekommer så mycket. Men samtidigt upplever Pelle, Kalle och Anna inte heller att de saknar det. Att få musikaliska ”redskap” verkar vara av en större prioritet. Sen kan de välja hur de vill att gå vidare med kunskaperna. Pelle uttrycker sig såhär:

Men det är ju ingen liksom musikskrivarlinje heller, jag är inte så mycket liksom så singer songwriter, hela det köret skiter jag ganska mycket i, men... det är klart när man får ... saker att jobba på så blir det enklare att göra eget också. [Då] blir du bättre på ditt instrument, så ... blir det enklare att skapa eget också. Man måste ju ha nått att bygga ifrån.

Det kan te sig alltför personligt att till exempel skriva låttexter i skolan menar de. Kalle har skrivit egna låtar från tolv till sjutton års ålder. Just nu skriver han en del digitalt men spelar mest andras

material.

4.2.4. Musik på fritiden

Pelle spelar som tidigare nämnts flera olika instrument, bland annat gitarr, trummor och trumpet. Han har tagit lektioner vid kulturskola och spelar i coverband på fritiden som extraknäck. Även Kalle spelar gitarr och spelar även han i band på fritiden, i samma coverband som Pelle. Kalle har även gått i gruppundervisning för pop-och rockensemble på kulturskolan. Han har tidigare varit medlem i ett band som spelade hans egna material. Han tycker dock att coverband fungerar bättre för honom nu när inte låtarna måste ”jobbas in” hos publiken, som Kalle uttrycker det. De flesta covers känns igen och kan enligt Kalle uppskattas direkt:

Det är låtar dom hört förr såhär, så man bara så Åh! Jag älskar den här låten! Det är liksom lite lättare och lite roligare också [när] folk uppskattar, för man behöver liksom inte kämpa så hårt för att vinna över dem utan ... det kommer naturligt. Det är skönt, det är kul när folk gillar vad man lirar ju.

Pelle kommer från en musikintresserad familj där flera av familjemedlemmarna spelar instrument och gillar att gå på konserter. Pelle beskriver familjen som ”sjukt intresserad av musik. Alltså det är ju det som är vår familj liksom, musik...” Senare gör han reflektionen:

Alltså det är ingen sportfamilj, alltså det är ju ofta så att ... antingen ... är man intresserad av sport eller så ... det är musik i vår familj. Tror inte att dom hade stått ut med det att jag skulle spelat trummor liksom två timmar om dan heller, vi har [ett] helt oisolerat hus också.

Kalles familj har alltid stöttat honom i hans musicerande, men de spelar inte själva. Familjen har dock många konstnärer i släkten och en farbror till Kalle var trummis på 1970-talet, berättar han.

Anna har sång som huvudinstrument och spelar piano som bi-instrument. Även hon har tagit lektioner på kulturskola, i hennes fall i enskild sång. Anna tyckte att det blev en konflikt mellan de olika lärarna, mellan den i skolan och den på kulturskolan, angående hennes teknik och sångideal. Hon valde därför att sluta på kulturskolan och går nu enbart för sångpedagogen på skolan. Där sjunger hon blandade genrer bestående av musikal, visa, pop och ballader. På kulturskolan sjöng hon enbart klassiskt. Hon beskriver problemet såhär:

Det var väldigt klassiskt egentligen [...] och sen kommer man hit och så ska man inte låta så... det ställer till lite problem fortfarande [...] som Conny (en ensemblelärare) säger man kan höra när nå'n har gått där. Ja alla som har gått där, dom har lite problem här om man inte är väldigt bred.

Anna beskriver alltså en konflikt gällande både teknik och genre. Ett visst ideal eller sound eftersträvades i skolan som hon inte kunde utveckla under sina individuella lektioner på fritiden.

Anna kommer också från en familj som alltid omgett sig med musik. Båda föräldrarna spelar flera olika instrument såsom keyboard, gitarr, dragspel, blockflöjt, munspel och fiol, antingen efter noter eller på gehör. Förutom ovan nämnda musikaliska aktiviteter brukar Anna även sitta framför datorn och leta efter metoder och skolor för att lära sig spela gitarr, ett instrument hon inte har individuell undervisning i.

4.2.5. Lärande och fritidslärande

När det gäller lärande berättar Pelle att han tycker att det är mest givande att spela med olika människor. Han tar sitt coverband som exempel, ett band som han spelat med under lång tid och som mest kör covers av populära låtar såsom till exempel schlagers och kommersiell pop och rock. Det är inte speciellt utvecklande, menar han. Däremot att få spela med andra människor, på en högre nivå är väldigt lärorikt. Han säger också att han inte tror att han fått ut lika mycket av musikundervisningen i skolan om han inte musicerat mycket på fritiden. Det hade, som han uttryckte det, varit svårt att ”alltså riktigt fatta vad jag gör”. Även Kalle tycker att musicerandet på fritiden hjälper honom i hans skolarbete.

Detta gäller också för Anna som tycker att hennes musicerande på fritiden hjälper henne framåt i skolan, faktiskt främst genom de enskilda sånglektionerna som gett henne en slags rutin:

Jo det kommer ju en viss disciplin från när man gått och sjungit, så att man vet att man måste öva och eftersom jag sjunger på fritiden för mig själv och står vid pianot och klinkar ibland bara för att det är roligt, ... det hjälper ju en absolut framåt här också. Allting man gör inom musik får ju en ett ta ett steg framåt. Eller bakåt om man har otur, men det går oftast inte åt det hållet!

Kalle tycker att sättet att musicera konstigt nog på är mer fritt i skolan än på fritiden. Det finns många likheter mellan musicerandet i att man spelar covers på båda ställen, alltså samma slags låtar i skolan och på fritiden, men på fritiden i coverbandet, måste soundet ligga väldigt nära originalet så som det låter på skivan, annars blir folk besvikna, menar han:

Alltså typ att göra Kal P Dal låtar till en samba på en raggarfest, det är liksom lite såhär, vad fan håller du på med!? Men här [i skolan] är det liksom som det är och det tycker jag är kul. Faktiskt. Man får experimentera lite här. Alltså det gör vi i bandet också men ... där är det fortfarande gränser men här är lite... ja men det är schysst här.

På frågan om hur lärande sker bäst tar Kalle upp repetition som viktigt för honom. Att höra något om och om igen och att spela tillsammans med folk tycker han är viktigt. En viss tidspress kan också hjälpa, till exempel om det finns en deadline och ett klart mål med spelandet. Han ger exemplet att om han skulle behöva lära sig 40 nya låtar till ett gig, så hade han tvingat sig själv att öva. Annars är eget övande inte något han sysslar med ofta. Han talar även om att det är viktigt att det man sysslar med i skolan och på fritiden är roligt. Det är till exempel roligt att spela med andra

men inte att sitta ensam och öva, menar han.

Anna upplever att läraren fyller en viktig funktion för hennes lärande. Hon beskriver det såhär:

Det har nog alltid blivit lättare och lära sig här eftersom dom här lärarna tar sig mer tid att förstå mig, det är deras jobb att få fram mina kvalitéer. Så när jag väl fick Emma som sånglärare så gick det ju väldigt mycket framåt väldigt fort. Det var klarhet till klarhet.

På frågan om var de får störst musikaliska upplevelser eller kickar, i skolan eller på fritiden, får jag ett lite otydligt svar från Pelle. Han berättar att det är en annan grej att spela med bandet, mer fritt. I skolan blir det sex, sju låtar per termin som man ”tragglar”, säger han. På fritiden är det mer flytande vem som styr. Varken Pelle eller Kalle uttrycker att det finns eller behövs fasta ledargestalter inom fritidsmusicerandet. Ibland tar någon med plankningar och ackordrundor, en annan gång kan det vara någon annan. Det har som de själva uttrycker det inga problem med att ledarrollen går från person till person.

4.2.6. Lärartyper

Vi kommer in på en diskussion gällande utbildningens utformning och vilka kurser som alternativt skulle kunna tas bort eller läggas till. Pelle efterlyser då en ensemble som inte är så lärarstyrd. En så kallad fri ensemble där läraren är med fast eleverna skall göra allting själva. Pelle beskriver att läraren bör förhålla sig lyssnande och fråga eleverna om hur musicerandet kan utvecklas: ”Nej alltså ... lyssna på detta, vad kan vi göra bättre liksom? För att nu är det så här, lärarna har med plank, här har vi skrivit ... såhär spelar basen och du kan spela såhär på trummorna ... så det tror jag hade kunnat va' sjukt kul faktiskt.” I det perspektivet medger Pelle att han saknar litet mer inflytande och att få vara mer fri. Samtidigt inser han att vissa elever kanske behöver styras. De som inte har nått en viss nivå behöver mer handledning.

Alla lärarna vid programmet beskrivs som öppna och liberala av de tillfrågade eleverna. Kalle beskriver det som att lärarna inte är rädda för att hamna på sidospår under lektionerna. Om de till exempel har frågor om ett visst område som är relevant, så kan lektionen istället handla om detta och avvika från det ursprungligen tilltänkta temat för lektionen. På det sättet ges eleverna inflytande över lektionen, enligt Kalle. Samtidigt tycker han att det måste vara så att läraren är den som styr upp verksamheten. Det skulle vara svårt annars.

5. Resultat Gymnasium 2

Nedan följer studiens resultat för gymnasium 2 enligt samma princip som för gymnasium 1. Först presenteras lärarperspektivet, sedan elevernas perspektiv.

5.1. Lärarperspektivet

Vid intervju av Bertil, lärare vid gymnasium 2 framkom samma kategorier som vid läsningen av Majas intervju från gymnasium 1, fast med ett undantag: profilering finns inte med som kategori, dvs. detta tema berörde han inte i vårt samtal. De kategorier som speglade lärarperspektivet på gymnasium 2 var *undervisningsfilosofi, inflytande och fritidslärande*.

5.1.1. Undervisningsfilosofi

Bertil vill betona ett inkluderande koncept för all undervisning och för alla elever. Han belyser vikten av att alla elever skall ha möjlighet att ta del av undervisningen på lika villkor. Tid och möjlighet till utveckling skall finnas till för både svaga och starka elever. En annan viktig princip är att undervisningen skall vara rolig. Bertil nämner engagemang i det man gör som bärande för lärandet. Om man är öppen så är man också mottaglig för kunskap, säger han. Lust för det man gör i kombination med ett slags långsiktigt tänk är också nyckelord. Bertil menar också att lusten för musik redan finns hos eleverna men att det är hur man tar vara på den som är viktigast:

Jamen lusten finns där, [...] om man som lärare då tänker att lusten och viljan den finns där ju, annars hade dom inte sysslat med musik dom här eleverna. Då gäller det liksom att ta vara på den, uppmuntra, förstärka, skapa en miljö där ... den mottagligheten så att säga finns. Det tycker jag är en av mina viktigare uppgifter. Men det gör ju också att det fordrar ... långsiktighet.

Bertil fortsätter att prata om att hans lektioner kan verka ”flummiga” men att det ständigt finns ett långsiktigt tänk kring elevernas utveckling, vilket han i det långa loppet tycker fungerar bättre än vad han kallar ”mer fyrkantiga lektioner”. Han pratar om att först skapa lust som sedan får eleverna att själva söka kunskap, till exempel i form av att de kommer till honom och frågar hur de ska lösa vissa saker: ”Man skapar en lust och sen vill eleverna lära sig, sen kommer dom och frågar hur f-n gör man detta. Nu vill jag att det ska låta såhär, hur gör jag då? Och då finns jag där och kan hjälpa dem. Ja jag tror på det”.

Bertil nämner att han tycker att skolan har ett ansvar för att skapa en slags fördomsfrihet gällande musik. Det kan delvis ske genom att nya genrer och stilar introduceras, men det kan också innebära att man låter eleverna hålla på med musik som förut varit främmande för dem. Han

beskriver processen som sådan:

Men det handlar också om att låta eleverna göra, hålla på med musik som dom upplever som, 'det här är inte min musik' dom känner till den, men 'det här är inte mitt liksom, det gillar inte jag', och få dom att förstå att det är viktigt att kunna ... spela alla möjliga sorters musik och på det sättet öppna öronen för ... olika uttryckssätt.

Bertil säger att han "i princip tvingar dem att spela alla möjliga sorters musik" men att det inte sker efter ett visst organiserat upplägg. Han motsätter sig idén om att systematiskt gå igenom genre efter genre, eller som han själv kallar det "spela lite jazz bara för det måste ni spela". Istället vill han betona att det handlar om en mognadsprocess. Rätt som det är kanske eleverna känner sig mogna för att spela jazz.

Enligt Bertil finns ett helt spektrum av olika lärartyper och undervisningsfilosofier på estetiska programmet vid gymnasium 2. Enligt honom förekommer allt från traditionell så kallad katederundervisning till en handledande lärarfunktion, berättar han. Undervisningen i musikteori kan vara ett exempel på en mera traditionell undervisning. Han beskriver sig själv som dragande mer åt handledarrollen och jag frågar om han även kan beskriva den rollen som en slags coach, varpå Bertil utbrister med glimten i ögat: "Ja manipulatör! Lurar eleverna att tro att de bestämmer själva!"

5.1.2. Inflytande

Enligt Bertil så är det främst eleverna som styr musikundervisningens innehåll. Han säger att han självklart är med och styr, kanske i riktningar som eleverna själva inte hade tänkt, men att det är eleverna som i princip väljer allt material som skall spelas, hur det skall spelas och vem som skall spela vad. Han vill återigen betona elevernas mognadsprocess under de tre år de går på skolan, som betydande för inflytandet. Läraren går in och styr upp mer i ettan, vad som ska spelas och hur det skall utföras, men efter hand som eleverna "kommer på saker", får de större ansvar och inflytande.

Till skillnad från vad som framkommit under intervjuerna vid gymnasium 1 driver Bertil en verksamhet inom ensemblelektionerna där eleverna i trean själva leder var sin lektion. Eleverna skall då planka en låt, bestämma vem i klassen som spelar vad och hur det skall spelas. De skall dela ut stämmor och leda hela processen. Han kan bistå med hjälp om han blir tillfrågad, men det är till största del eleverna själva som skall göra arbetet. Det hela avslutas med utvärdering och konsert av låtarna man jobbat in. Eleverna brukar tycka att det hela är fantastiskt roligt, säger Bertil.

5.1.3. Fritidslärande

Bertil hävdar att elevernas fritidslärande eller kunskaper de tillägnat sig på fritiden kommer väl till

användning i skolan genom elevernas stora inflytande över undervisningsmaterialet. Han menar att detta sker per automatik då eleverna tar med sig material till skolan som de själva är intresserade av. De får även lokaler att vistas i, för att utöva musik eller för rep, de kan låna studio för musikproduktion och de får låna instrument, berättar han. Det spelar ingen roll om aktiviteterna är för skolbruk eller fritidsändamål och alla elever ges denna möjlighet och uppmuntran.

På frågan om vilka möjligheter som ges åt elever som spelar klassiska instrument säger Bertil att han haft svårigheter att skapa renodlade klassiska ensembler, såsom till exempel stråk- eller blåsensembler. Man försöker dock i största möjliga mån att stoppa in elever med klassiska instrument i den övriga verksamheten. Just nu finns det till exempel en elev som spelar saxofon och en som spelar klassiskt piano. Saxofonisten kan vara med i vissa låtar tillsammans med de andra, men annars löser man det på så sätt att dessa elever får spela solo exempelvis i samband med konserter. Bertil tycker dock att det är synd att dessa elever inte kan vara med ”i verksamheter som är ... traditionella för dom här instrumenten, det kan vi inte göra men vi kan använda dem på olika sätt”.

5.2. Elevperspektivet

Åsa, Hanna och Fredrik är elever i årskurs tre vid gymnasium 2 och går allihop på estetiska programmet med inriktning musik. De kategorier som framkommit vid deras intervjuer är desamma som för de tillfrågade eleverna vid gymnasium 1, det vill säga: *inhåll, eget skapande, musik på fritiden, lärande och fritidslärande samt lärartyper*.

5.2.1. Innehåll

Alla tre eleverna tycker att spel tar upp största delen av undervisningen. Genremässigt ligger störst fokus på pop-rockmusik, tycker Åsa. Hon tror att detta kan bero på att majoriteten av ”instrumenten” som finns att tillgå bland eleverna är just rockinstrument såsom gitarr, bas, trummor, sång och piano. I början av utbildningen handlade det mycket om de där ”klassiska” låtarna funderar Åsa och nynnade lite på Wet Wet Wets 1990-tals klassiker ”Love is all around”. I tvåan fanns det mer rock berättar hon, men nu, nu är det ”en salig blandning av allt”! Hanna nämner även genrer som soul och jazz som ingående i undervisningen.

En stor del av utbildningen går ut på att träna eleverna i att stå på scen, berättar Åsa. Man tränas till att bli en självständig musiker, beskriver hon. Hanna berättar att de har flera olika konserter per termin. Antingen blir det på skolan eller också åker de iväg till en annan skola eller så kan det vara på något uteställe i kommunen. Fredrik sätter detta i relation till det egna skapandet som han inte anser sig ha tid med: ”Om vi skulle få en spelning så måste vi ju ... repa på coverlåtar

och sånt. Jag tror inte vi har tid att skriva nytt och sånt”.

5.2.2. Inflytande

Åsa menar att repertoaren i ettan till största del bestämdes av lärarna och att eleverna vackert fick finna sig i detta. Men de protesterade och nu är det enbart de själva som bestämmer repertoaren, berättar hon. Ju mer man lär sig, desto mer ansvar får man. I och med detta kan det ibland bli en del häftiga diskussioner i klassen när alla viljor skall samsas.

Även Hanna håller med om att eleverna får mycket inflytande, speciellt då det gäller låtval. Hon beskriver detta som det hon är mest glad över, att de ”får spela vad de vill”. Hon tycker å andra sidan att det alltid har varit så att eleverna fått bestämma. Dock kan det dyka upp en och annan obligatorisk låt då och då från lärarnas sida. Hon skulle däremot vilja se mer av en temabaserad undervisning, till exempel att man kör soul två veckor och jazz de följande två.

En av Hannas favoritgenrer är ”progressiv metal”. En följdfråga blir om hon spelar eller sjunger den stilen på ensemblen i skolan eller på individuella lektioner. Svaret blir nej. Hon tror att det skulle bli svårt att återskapa stilen med enbart sång och piano som är sättningen på de individuella sånglektionerna.

Fredrik tycker att det egna inflytandet är stort, konserterna de kör ute brukar helt sammanställas av eleverna, men han anser det också som viktigt att utvecklas vidare på sitt instrument. Inflytande får till exempel inte ske på bekostnad av att det blir stökigt, säger han. Han tycker att det är bra när lärarna tar med material som är utmanande och utvecklande. Det finns ju genrer och tekniker man inte känner till och som man behöver lära sig, resonerar han. Sen kan det krävas lite mer styrning från lärarna inför till exempel en konsert. Så friheten kan bero på om det finns ett tydligt mål med spelandet eller ej, säger Fredrik

5.2.3. Eget skapande

På frågan om eleverna uppmuntras att skapa själva, exempelvis att skriva låtar svarar Åsa lite dröjande att nej, så är det nog inte direkt. Det är inte schemalagt eller ett ämne man pratar mycket om på lektionerna, men samtidigt vet de att de kan få hjälp med det om de vill. Man känner att man har ett stort stöd från lärarna menar Åsa, som skriver eget material. Även Hanna och Fredrik instämmer i detta.

Fredrik tycker dock inte att det finns tid till eget låtskrivande. Han upplever att det är lite svårt med musikteorin, som tar upp all tid förutom spelandet.

Hanna tycker sig se att håltimmar och annan ledig tid brukar utnyttjas till eget skapande, till exempel låtskrivande. Hon efterlyser även en kurs i låtskrivarteknik, vilket hon hade tyckt varit väldigt givande.

5.2.4. Musik på fritiden

Åsa har spelat bas i en orkester på kulturskolan, skriver egna låtar och sjunger även i ett band på fritiden. Hennes familj är väldigt musikintresserad.

Hanna kommer även hon från en musikalisk familj. Hennes pappa jobbar som pianoentertainer och de brukar spela tillsammans på bröllop och uteställen. Detta beskriver Hanna som väldigt kul:

Jag upptäckte att det är så kul att underhålla folk. Då när vi har spelat ute, pappa och jag, dom har ju skitkul ... och där står han och jag och sjunger liksom. Jag får en kick, jag tycker det är jätteskoj!

Även hon skriver egna låtar och håller för tillfället på att spela in i studio berättar hon. Nyss har hon komponerat en egen ballad och en metal-låt. Som beskrivits ovan gillar Hanna progressiv metal. Samtidigt kan hon tycka att just den genren inte tvunget måste finnas med i skolan. ”Alltså man känner att det där vill jag nog lyssna på och sen vill jag sjunga annat. Så jag försöker nog dela upp det lite, det blir inte riktigt samma sak, precis den här känslan du vet”. Senare i intervjun säger hon att hon dock gärna kört den stilen om hon hade haft ett band, fast då ett band på fritiden.

Fredrik är självlärd på gitarr. Han berättar att han brukade leta upp tabulatur, ackord och gitarrskolor på internet innan han började på estetiska programmet. Han spelar även i band på fritiden. Till detta band skriver Fredrik eget material och de har även en del spelningar inbokade. Fredrik vill vara noga med att hålla bandet och skolan åtskilda. Han menar att han inte skulle få något privatliv annars. På frågan om han skulle vilja ha hjälp med låtskrivandet från skolans håll svarar han bestämt nej. Då blir det inte hans eget menar han: ”Sen så vill jag liksom inte spela låtar som nå'n annan har skrivit och kalla det att de är våra låtar utan då gör man det helt, helt på egen hand ... skriver egna låtar”.

5.2.5. Lärande och fritidslärande

Som tidigare nämnts har Åsa spelat bas i en orkester vid kulturskolan. Hon gick då på mellanstadiet. När det kom till noter och teori beskriver hon att hon aldrig riktigt förstod vad det gick ut på: ”Jag fick aldrig liksom den här ... knappen liksom ... eller vad heter det ... glödlampan [som gjorde] att jag fattade liksom”. Åsa upplever det egna engagemanget som viktigast. Hon tyckte att det var roligt att spela i orkestern, men säger själv att hon nog aldrig hade det engagemanget för basen som skulle ha behövts för att hon skulle ha lärt sig att spela ordentligt. Men hon hade kul och som hon själv beskriver det: ”Det var mest för att jag skulle vara med. Jag gillar ju musik så! Få vara med i nå'nting liksom”.

Hon ser många likheter mellan skola och fritid gällande musiken och formen på musicerandet. Sättet att gå tillväga är till synes väldigt lika. Hon berättar också att hon nog inte skulle få ut lika mycket av sitt musicerande om hon inte haft musik både på fritiden och i skolan, vilket även Hanna beskriver. De båda sfärerna kombinerar varandra och bidrar vardera med unik kunskap. Åsa tar de många olika stilar och genrer som spelas i skolan som exempel. Dessa många stilar hade hon inte fått genom sitt fritidsmusicerande, som fokuserar mer på enbart en stil, säger hon. Hon vill också göra skillnad mellan sin egen musik och covers. Den egna musiken beskriver hon som en helt ”annan grej”. Medan covers, de finns ju redan.

Hanna tar sedan åtta års ålder lektioner för en sångpedagog som hon började gå hos via kulturskolan. Nu ses de privat. Även där är det blandade genrer, berättar hon och hennes egna förslag är välkomna. Samma sångpedagog var tidigare anställd av skolan, så då gick Hanna för samma pedagog både i skolan och privat. Nu har en ny sångpedagog anställts i skolan, men Hanna märker ingen större skillnad, eftersom båda pedagogerna arbetar efter samma metod och teknik. Hon ser dock att det hade kunnat bli problem vilket hon uttrycker som följer: ”För att ... ja jag kör stenhårt på den tekniken jag har och liksom blanda där eller till och med försökt byta, det hade bara känts fel”.

Fredrik fortsätter med att prata om skillnader mellan musicerandet i skolan och på fritiden. I bandet på fritiden handlar det ofta om helt nya låtar, och han beskriver den processen som följer:

Vi sätter oss ner och [...] vi har ju inte den möjligheten att kunna lyssna på en låt ... och sen spela efter låtenoch få ackord och sånt, utan ... i replokalen är det ju helt nytt material som vi påbörjar med. Och då sätter jag mig ner och spelar låten för dom och så säger [jag] hur dom ska göra ... å vad dom ska lägga till å var dom ska sjunga ...

I bandet tvingas de andra lyssna på honom, eftersom det är han som skrivit låten. Det tycker han är bra och han får lov att styra lite mer hur de andra skall spela. Samtidigt tycker han att det är enklare att själv lära sig i skolan där det ges instruktioner och ackordpapper delas ut. Det finns skillnader säger han, men samtidigt är de olika lärosätten ganska lika. I nästa mening hävdar dock Fredrik att lärosättet trots allt är olika: ”Det är väldigt lätt på båda sätten men ... samtidigt är det två helt olika sätt.”

5.2.6. Lärartyper

Hanna tycker att deras lärare är väldigt engagerade i allt som eleverna gör och hjälper till med allt möjligt, bara det finns tid för det. Åsa tycker att klassen är väldigt självständig så de behöver knappt lärarledda lektioner. Som klass ”klarar de sig själva”, säger hon. När det kommer till eget lärande betonar hon individuellt engagemang igen. Då kan det samtidigt vara ganska fritt från lärarhållet:

”Jag tror inte lärarna ska vara där som några hökar på ungarna, liksom nu ska vi göra såhär, utan ... är man intresserad så kommer det av sig självt, tror jag också”

Fredrik tycker att klassen nu börjar bli så bra och samspelt att de lär sig nytt material fort. Under ensemblerimmarna är arbetssättet fritt och eleverna repar mycket själva. Detta fungerar för att man jobbar så bra tillsammans, berättar han. Lärarna litar på dem, säger Fredrik och refererar till den frihet och det ansvar eleverna får då ett konsertprogram skall sammanställas. Han betonar också den goda stämningen på linjen. Lärarna är mer som ”kompisar” och det blir aldrig stelt. Han tycker det är viktigt att en bra lärare också är en bra vän som man kan skämta med.

Fredrik tycker till skillnad från Åsa och Hanna inte så värst mycket om de individuella lektionerna som han får på sitt huvudinstrument gitarr. Han förklarar det såhär: ”Jag vet inte... alltså jag kan inte lära mig om jag sitter ner med nå'n och han säger till mig hur jag ska göra, det kan jag inte. Jag sitter hellre ned, kollar så'na tabs på internet och lär mig själv” Han fortsätter sen och säger att situationen känns stressande. Det är lättare med ensemblen tycker han: ”Jag tycker det är lättare att sitta där inne för ... dels så hör man ju låten och sen så kan ju alla. ... Om man inte sätter den på första gången så lär man sig av andra ju och ser hur dom spelar”. Han vill hellre sitta själv och öva upp sitt spel efter egen inspiration:

Jag vill gå min egen väg faktiskt och kunna lära mig själv för annars så känns det ... alltså skulle jag ta lektioner och så'nt så känns det så jävla framtingat och det... jag kan aldrig sätta mig ner och spela gitarr och komma på nånting nytt om jag, om jag är tvingad till det.

Fredrik tycker även att det är bra att skolan är liten och intim. Han gör en jämförelse med ett större gymnasium och hävdar att fördelen med just denna skola är den att de har individuella lärare (till exempel på huvudinstrument) och att: ”Vi kan sätta oss ner med dom och spela och sånt”.

Enligt Fredrik måste man som elev inte ha så stort inflytande om man har respekt för lärarna. Han förklarar att alla i klassen lyssnar och litar på Bertil och Björn, som är en annan musiklärare, för att de är duktiga musiker.

6. Sammanfattning

Nedan följer en sammanfattning av de viktigaste resultaten i studien. Avsnittet avslutas med en konkluderande kommentar samt svar på forskningsfrågan.

6.1. Gymnasium 1

- Gymnasium 1 har sett sig tvunget att skapa en speciell profil för estetiska programmet.
- Maja anser att undervisningsfilosofin går ut på att det skall vara roligt, men inte alltför lätt för eleverna. Lätt är inte lika med roligt. Fritidslärande uppmuntras men bör kunna bedömas.
- Hon berättar vidare att eleverna inte har så stort inflytande över undervisningsinnehållet.
- De tillfrågade eleverna anser att de har stort inflytande om de vill.
- Lärare och elever som tillfrågats betonar vikten av att lära sig det musikaliska hantverket.
- Pelle, Kalle och Anna musicerar alla flitigt på fritiden men åsikterna går isär om var man upplever att det är mest fritt att musicera och var som ges mest inflytande.
- Repetition, vilken lärare man har, och att spela tillsammans med olika människor är viktigast för lärandeprocesser beskrivs som viktigast för det egna lärandet.
- En skillnad mellan musiken i skolan och musicerande på fritiden är enligt Pelle, Kalle och Anna att de tillägnar sig fler nya genrer i skolan.

6.2. Gymnasium 2

- Bertil beskriver sin utbildningsfilosofi med nyckelord som inkluderande, mognad, långsiktighet, frihet och ansvarstagande från elevernas sida.
- Han tycker att fritidslärande kommer till användning i undervisningen genom elevernas stora inflytande.
- Genom honom bedrivs en verksamhet där elever planerar och leder var sin lektion individuellt.
- Åsa, Hanna och Fredrik upplever att de har stort inflytande och menar att detta kommit med tiden och efterhand som de blivit mer kunniga. De upplever sig som mycket självständiga.
- De tillfrågade eleverna musicerar aktivt på fritiden och skriver egna låtar. Vissa stilar och delar av musicerandet skall hållas utanför skolan, anser de.
- De noterar alla skillnader mellan lärandeprocesser och inflytande i skolan och på fritiden men vidhåller att de båda varianter kompletterar varandra.
- Enligt Åsa, Hanna och Fredrik introduceras nya genrer och stilar främst genom skolan.

- Läraren får gärna vara informell och lite som en kompis, berättar de.

6.3 Konkluderande resultat

Forskningsfrågan som beskrivits tidigare i studien lyder: Hur kan likheter och skillnader i elevinflytande mellan två studerade gymnasieskolors estetiska program: inriktning musik, förstås med hjälp av modernitetsteoretiska begrepp? Mot bakgrund av det som framkommit i denna studie skulle forskningsfrågan kunna besvaras enligt följande resonemang: Förhållanden som lyfts fram i modernitetsteorierna påverkar bägge skolor men i olika utsträckning och på olika sätt, vilket diskuteras närmre i kommande diskussionskapitel. Från lärarnas och elevernas utsagor vid de olika skolorna kan sägas att den största skillnaden mellan dem ligger i hur de tillfrågade lärarna talar kring inflytande, hur det adresseras, samt vilket utrymme det ges. I realiteten verkar dock undervisningen och det reella elevinflytandet se ut på likartade sätt. De tillfrågade eleverna vid respektive skola uttrycker i sin tur i stort sett samma åsikter och verkar ”tycka samma saker” som sina lärare i förhållande till lärande och inflytande.

7. Diskussion

Studien har kunnat genomföras utan större praktiska problem. Intervjuerna har genomförts utan större missöden såsom till exempel tekniska bekymmer eller störningsmoment. Deltagarna i studien tycks ha varit positiva till att medverka och det är mitt intryck att de har gjort sitt bästa för att ge så uttömmande svar som möjligt.

Då studien använder sig av kvalitativ metod kan det vara på sin plats att påminna om att de resultat som framkommer i studien enbart står för de tillfrågade lärare och elever som ingått i studien, och inte kan generaliseras till hur arbetsförhållandena är på respektive skola, men genom att sätta intervjuresultaten i relation till modernitetsteoriernas ambition att tolka allmängiltiga förhållanden kan resultaten ändå ge en ökad förståelse för hur elevinflytandet fungerar på de två estetiska musikprogrammen.

I det som följer kommer resultatet av studien att sättas i relation till den teoretiska bakgrund som presenterats i teorikapitlet med de begrepp som där beskrivits.

7.1. Detraditionalisering, individualisering och reflexivitet

Som beskrivits ovan har alltså gymnasium 1 enligt Maja sett sig tvunget att profilera sig mot andra konkurrerande skolor. Att kunna definiera det unika och speciella är enligt Ericsson (2001) ett drag av individualisering som är typiskt för vår tid. Ett annat modernistiskt begrepp som passar på detta fenomen är detraditionalisering. På samma sätt som ”stora sanningar” och andra traditionstillhörigheter upplöses i det moderna samhället, kan det sägas att även skolans tradition delvis upplösts och dess legitimitet minskat. Skolan måste då återskapa denna och definiera sin rätt att existera genom att profilera sig. Enligt samma detraditionaliseringsbegrepp kan människor uppleva att de är ”fria” att göra vilka val de vill och anser då möjligtvis det viktigare med en definierad, i viss mån specialiserad skola.

Bertil berättar att gymnasium 2 inte haft samma behov av att skaffa sig en speciell profil. Detta kan ha flera olika anledningar. Det kan ha att göra med skolans upptagningsområde eller att närliggande skolor inte har samma utbud av program. Hans utsaga besvarar inte detta.

Alla elever som ingått i studien har haft lätt för att diskutera om och kring sig själva, om inflytande i små eller stora perspektiv, som de har många åsikter om. De tycks med lätthet kunna ”avbilda och kommentera” sig själva, vilket är innebörden i reflexivitetsbegreppet. Det kan också ses i enlighet med Ziehes (1986, refererat i Ericsson, 2001) uttalande om att ungdomen i den moderna eran har en tendens att ”veta allting” och att allt finns tillgängligt för dem. De förväntas alltså ha en åsikt, vilket dessa ungdomar också har. Sen är det inte alltid de känner ett behov av att använda dessa åsikter eller önskar ett större inflytande över undervisningen, vilket framgår av

resultatpresentationen.

Alla elever i studien anser att det är dumt att låsa sig vid en eller få musikgenrer. Istället satsar de flesta på en så stor bredd som möjligt. Detta kan relateras till Ericssons (2002) uppfattning att det inte längre finns några enhetliga stilar. Detta kan ses som en variant av detraditionaliseringen. I dagens sen- eller postmoderna samhälle har enhetskulturen brutits ner. Ingen av eleverna uttrycker att de "är" en viss stil, inte ens på fritiden eller i de band de spelar med då. Hanna berättar att hon gillar progressiv metal men nämner aldrig att hon identifierar sig som "metal" rent stilmässigt. Hon gillar att sjunga jazz, pop och rock samtidigt som hon ibland lyssnar på metal på fritiden. Med utgångspunkt i innebörden av detraditionaliseringsbegreppet kan de ingående eleverna, speciellt Åsa, Hanna och Fredrik vid gymnasium 2, ses som "fria och frånställda traditioner", bland annat genom Bertils mycket fria undervisningsklimat, och som i sin tur ger dem ett stort inflytande.

Förutom skolornas behov eller icke behov av profilering, visar resultatet på likheter för de tillfrågade deltagarna i fråga om begreppen detraditionalisering, reflexivitet och individualisering. En ytterligare kommentar till individualisering kan ses i Åsas uttalande om flera olika starka viljor som drog åt olika håll när klassen skulle samsas om vilka stilar som skulle spelas. Inflytande kolliderar ibland med individualisering.

7.2. Masskultur

Ericssons (2002) antagande om att massproducerad musik, tillgänglighet och ny teknik föder fler kulturutövare, bekräftas av att de flesta eleverna i studien är aktiva låtskrivare. En av anledningarna till detta skulle kunna vara att just olika musikaliska uttryck och tekniker blivit mer tillgängliga för dem. Skolan spelar givetvis även den en betydande roll för elevernas skapande. Bertil nämner flera olika resurser som skolan bistår med i detta sammanhang i form av material och hjälp. Maja berättar om "torgtiden" då eleverna ges möjlighet till eget musicerande. I denna studie pekar resultatet snarare på att det är *både* skola och masskultur som ger möjligheterna till eget skapande. Massproducerad musik leder alltså inte som Stålhammar (1995) befarar, till att människor enbart blir mottagare av kultur, i detta fallet musik, utan tvärtom till att fler "sändare av musik" skapas.

I takt med ökad tillgänglighet och eget skapande främjas ett större inflytande. Eleverna har fler kanaler att använda sig av som de i sin tur kan ta med in i skolans sfär, vilket ökar deras inflytande. I likhet med vad Bertil beskrev bestäms allt material som spelas på gymnasieskola 2 av eleverna själva.

Massproducerad musik eller populärmusik har även i förlängningen och i likhet med

Korpelas (2004) studie bidragit till att de tillfrågade eleverna vid båda skolorna fått mer inflytande över sitt lärande, i att de kan relatera till musiken. Dock representerar skolan möjlighet att få kontakt med okända stilar, vilket beskrivs närmre i nästa avsnitt.

7.3. Skolans metanarrativ

Av svaren från båda skolorna kan sägas att de bägge två arbetar på ett sätt som beskrivs av metaforen ”smörgåsbordet” (Ericsson, 2001, s.54). Speciellt tydligt uttrycks detta av Pelle, Kalle och Anna vid gymnasium 1. Begreppet innebär att skolan ser det som sin uppgift att vidga elevernas musikaliska vyer och agerar som presentatör av olika stilar och genrer. Detta tycker dock Pelle, Kalle och Anna är väldigt bra och de hyser stark tilltro till sina lärare om att de tar fram det bästa åt dem. I deras berättelser kan man även skönja lite av vad Ericsson (2002) uppfattar som typiskt för mästarfunktionen och vad Feron (2008) beskrev som att läraren ”vet bäst”. I dessa fall kan alltså inflytande få ge vika för expertisen som ”mästaren” besitter. Även Åsa, Hanna och Fredrik litar på sina lärare och lärarnas expertis, men speciellt Åsa och Hanna tycker att inflytande är viktigare. Detta har ju i grunden att göra med olika syn på hur lärande bäst går till.

Metaforen smörgåsbordet blir speciellt tydlig då eleverna vid gymnasium 1 uttrycker viljan att bli så bred som möjligt, och då man betonar vikten av att tillgodogöra sig så varierad kunskap som möjligt. Pelle uttrycker detta på följande sätt: ”Vi får ju jättekonstiga grejer här ibland....som jag aldrig hade spelat på min fritid och det är ju skitbra [...] då öppnar man nya vägar, shit såhär kan vi spela [...]”. Även Åsa berättar att hon kommer i kontakt med musik i skolan som hon aldrig hade kommit i kontakt med på fritiden, något hon är tacksam för. Maja beskriver på samma tema att det i stort sett är lärarna vid gymnasium 1 som bestämmer undervisningsinnehållet. De avgör vad som ska ingå och ser till att det är en blandad kompott.

Bertil har en något annorlunda syn på vem som ska bestämma innehållet för att resultatet ska bli bra och vill framhäva att det handlar om att skapa en ”fördomsfrihet” gentemot musik, att eleverna skall få hålla på med musik de inte ser som sin egen och därigenom skapa en öppenhet, till skillnad från att systematiskt presentera olika stilar för dem. I detta avseende kan metoden som beskrivs vid gymnasium 1 liknas vid vad Stålhammar (1995) kallar en ”förmedlare av förpackad kunskap” där elever betraktas som ”konsumenter av kunskap”, medan gymnasium 2 med sitt friare arbetssätt och betoning på mognad och ansvar inte är det. Detta skall dock inte förstås som att de tillfrågade eleverna vid gymnasium 1 är missnöjda, tvärtom. Snarare uttrycker de att de har tillräckligt med inflytande och i vissa avseenden inte önskar mer inflytande vilket är i enlighet med Feron (2008) studie. Det är jobbigt att ta ansvar för sina val.

Eleverna i studien ger överlag inte intryck av att de anser att kunskaper de fått utanför

skolan är mer värdefulla än de som erbjuds i skolan. Tvärtom kan kunskaper i skolan anses som mer värdefulla hävdar båda elevgrupperna. Detta resultat motsäger resultaten från Stålhammars (1995) studie, som hävdar att fritidskunskaper anses mer värdefulla än skolkunskaper. Ett undantag kommer från Fredrik, som inte gillar individuella lektioner i skolan. Han sitter hellre hemma och kollar upp egna gitarrskolor på nätet. Trots det verkar det inte som att det är den kunskap som erbjuds som Fredrik motsätter sig, utan att situationen i sig är jobbig och stressande. Han är van vid att lära på egen hand. Ett större inflytande över och planerande av dessa lektioner tillsammans med läraren skulle antagligen underlätta dessa situationer och påverka Fredriks lärande i positiv riktning.

En anledning till att dessa elever värdesätter kunskaper de fått i skolan skulle kunna vara att denna studie har handlat om elever som går musikestetisk inriktning. Där kommer de åt sådant som de inte lika lätt kan lära på annat håll. Möjligen ser det inte likadant ut i ”den vanliga” musikundervisningen.

7.4. Skolämnet musik

När eleverna i studien talar om musik så får jag intrycket av att de menar både musiken i skolan och den på fritiden. Betyg eller bedömning nämndes aldrig i relation till musiken under elevintervjuerna. Enda gången det nämndes var då Maja pratade om hur fritidslärande kan vägas in i ett betyg. Detta kan tolkas som att eleverna inte gör någon skillnad mellan dessa sfärer, det vill säga fritid och skola, vilket motsäger tidigare teorier presenterade av Ericsson (2002). Eleverna nämner ett antal faktorer som skiljer musik i skola och fritid åt, men nämner aldrig att musiken i skolan upplevs som ett skolämne eller något som kan liknas vid skolans så kallade uppgiftskultur. Faktorer där det skiljer sig är bland annat ledning, utförande, struktur och lärande. Själva inflytandet är större inom musiken vilket påpekas av Kalle, som tidigare gick på samhällsprogrammet och jämför med hur det såg ut där. Detta bekräftar Lindéns (2007) teori om att inflytandet är större i de estetiska ämnena.

Ofta sysslar Pelle, Kalle och Anna i stort sett med samma slags musik på fritiden som den som spelas i skolan. Åsa tycker inte heller att det är någon nämnvärd skillnad mellan sättet att musicera på under fritiden och i skolan. Vid hennes skola läggs det stor vikt vid att träna eleverna att stå på scen och de gör många spelningar ute tillsammans. I det avseendet blir musiken i högre grad ”musik” till skillnad från att tillhöra diskursen ”skolämnet musik”.

7.5. Fritidslärande

Lärarna i studien anser att fritidslärande är viktigt och skall användas i största möjliga mån i skolan.

Ingen av dem betonar dock musicerandet på fritiden som avgörande för elevernas förmåga att nå uppsatta kurs eller betygsmål, vilket framkom av Heiling, Modin och Sandbergs (2005) nationella utvärdering av musikämnet. De har dock lite olika syn på hur fritidskunskaperna skall användas. Bertil säger att fritidslärandet inkluderas automatiskt i undervisningen via elevernas stora inflytande. Det kan dock te sig vanskligt när det gäller att inkludera så kallade klassiska instrument i undervisningen, säger Bertil. De får, som han uttrycker det, ”inte verka i sina traditionella verksamheter”. Detta kan ställas i relation till Stålhammars (1995) undersökning som pekade på att ungdomars musikaliska kunskaper inte alltid tas tillvara i skolan. I Annas fall hjälpte inte musikundervisningen på fritiden henne framåt utan snarare stjälppte, eftersom det blev en konflikt mellan olika sångideal. Det kan jämföras med Stålhammars (1995) tolkning att elever ibland inte gör några kopplingar mellan musicerande på fritiden och den i skolan. Då spelar det heller ingen roll hur mycket inflytande som ges eleverna. Fritidsmusicerandet blir oförenligt med det i skolan. Detta verkar dock bara gälla då det handlar om vissa genrer eller musicerande som skiljer sig väldigt mellan skola och fritid. Annars stämmer fritid och skola väl överens. Ett annat synsätt kommer från Hanna som under en tid gick för samma sångpedagog i skolan som hon hade på fritiden. I det perspektivet sammanföll naturligtvis de båda sfärerna.

Maja tycker att fritidslärande skall tas tillvara så länge det kan bedömas. Båda lärarna hävdar att lärande sker kontinuerligt elever emellan, såväl på fritiden som i informella konstellationer i skolan, exempelvis under håltimmar. Vid dessa tillfällen, dock ej under lektionstid, ges det utrymme som Stålhammar saknade i skolan, det vill säga för elevernas eget utprovande av rätt och fel.

Nästan alla elever spelar i band eller i andra informella konstellationer på fritiden. Majoriteten har också tagit musiklektioner på fritiden. I nuläget är det endast Hanna som tar lektioner utanför skolan. Alla elever beskriver skillnader mellan fritidsmusicerande och skola på lite olika sätt. Kalle hävdar att musicerandet i skolan är mer ”fritt”, eftersom det finns större utrymme att sväva ut och göra egna tolkningar, till skillnad från när han spelar med sitt coverband där allt måste låta så nära originalet som möjligt. Skolan representerar här en bättre lärandesituation med högre i tak. Pelle hävdar däremot att fritiden är friare och att man ”tragglar” mer i skolan. I likhet med detta anser Hanna, Åsa och Fredrik vid gymnasium 2, sitt stora inflytande till trots, att det kan bli mer styrt då klassen ska ha en spelning som kräver struktur och jobb med repetitioner. De anser alltså i det fallet att skolan är mer uppstyrd än musicerande på fritiden. Återkommande i båda fallen är att de talar om skillnader mellan mål, mellan så att säga produktinriktat arbete och det arbete som inte är det. Det produktinriktade arbetssättet kräver struktur och styrning mot ett klart mål. Detta visar alltså att det har mer att göra med vilket arbetssätt som tillämpas, alltså huruvida man jobbar

produktinriktat eller ej, än om själva klimatet för inflytande på skolan. Det är därför svårt att hävda att vissa saker rörande inflytande och lärande kan sägas gälla för fritiden och andra för skolan. Snarare handlar valet av arbetssätt mera om huruvida det finns ett tydligt mål att uppnå eller ej, och detta gäller både i skolan och på fritiden.

Det står dock ganska klart att inflytandet ökar i takt med elevernas förtrogenhet med ämnet som de bland annat skaffar sig under fritiden. Denna kunskap ökar också de tillfrågade elevernas inflytande.

Fredrik berättar att han periodvis tycker att det är lättare att musicera i skolan än i sitt band. I bandet är tillvägagångssättet annorlunda, och det finns ingen given ledare. De andra bandmedlemmarna tvingas dock att lyssna på honom i egenskap av låtskrivare. Fredrik föredrar dock skolans läroprocess, vilket motsäger föregående kommentar av Stålhammar (1995) om kompisgruppens egna utprovande av rätt och fel. Fredrik beskriver skillnaderna mellan läroprocesser i skolan och på fritiden. Han beskriver det som att båda sätten är ”lätta men väldigt olika”. Kanske är fritidslärandet en mödosammare process som tar mer tid och skolan har helt enkelt en klarare struktur? Studien ger inget klart svar på detta men det går ändå att fastställa ingen läroprocess utesluter den andra. Alla tillfrågade elever pekar både på skillnader och likheter i lärande och inflytande mellan sfärerna skola och fritid. Ibland saknas den struktur och hjälp som kan fås i skolan, och ibland måste det egna utprovandet av hur man vill ha det få råda. På detta sätt behövs alltså både skolan och fritidslärandet för deras lärande.

Förtrogenheten med musik, stilar och genrer verkar dock komma från många olika håll. Skolan verkar i enlighet med elevernas svar vara en av de större ”presentatörerna” för dem, av ny musik, men min förståelse är att även fritiden borde vara en stor källa för ny musik, via masskultur och populärmusikflöden.

7.6. Lärande och lärartyper

Eleverna beskriver flera olika faktorer som bra för det egna lärandet. Eget engagemang, jobba tillsammans, repetition, eller jobba med olika människor nämns som viktiga. Många anser sig även ha stor nytta av sitt fritidslärande som i kombination med skolan upplevs som mycket utvecklande. Det senare passar väl in på Ericssons (2002) teorier som mynnar ut i liknande slutsatser.

Eleverna beskriver en idealisk lärartyp som både är kunnig och som man kan vara informell med. Fredrik: ”Nå'n som man bara kan sätta sig ner och spela med”. Denna lärartyp kan sägas finnas representerad vid gymnasium 2 där Åsa, Hanna och Fredrik beskriver sina lärare som öppna och informella. Läraren skall ge eleverna inflytande men samtidigt vara den som styr upp saker och ser till att det inte blir oreda under lektionerna. Föregående resonemang kan liknas vid Stålhammars

(1995) coachande lärare, som låter eleverna styra mycket och som tar vara på elevernas kreativitet men samtidigt ser till att det inte blir oreda.

Vid gymnasium 1 ger de tillfrågade eleverna särskilt uttryck för att de litar på lärarna och att dessa vet vad som är bäst för dem. I ett tidigare avsnitt liknades detta vid lärlingens tilltro till sin mästare. I vissa avseenden kan detta ojämlika förhållande inskränka på deras inflytande men det föredras ändå av Pelle, Kalle och Anna eftersom de anser att lärarna ”vet bäst” och att de själva är där för att tillägna sig kunskaper. Lärande faller här in som en kontrast till elevinflytande. Eleverna vid gymnasium 2 instämmer inte med detta synsätt, men de samtycker likväl till att de har stort förtroende för lärarna och deras expertis.

Pelle från gymnasium 1 efterlyser en ensemble där eleverna gör allt arbete själva och där läraren skall vara närvarande, men inte styrande. Även Åsa, Hanna och Fredrik vid gymnasium 2 anser att detta är bra, vilket de kan säga av erfarenhet då de har en utvecklad verksamhet för just detta på sin skola. Pelles önskemål stämmer med Ericssons (1992) ”värdeliberala rum” och med Stålhammars (1995) syn på läraren som coach, och kan slutligen sammanfattas med Bertils kommentar kring mognad och inflytande: ”Man skapar en lust och sen vill eleverna lära sig, sen kommer dom och frågar: ’hur f-n gör man detta. Nu vill jag att det ska låta såhär, hur gör jag då?’ Och då finns jag där och kan hjälpa dem. Ja ja tror på det”.

7.7. Utbildningsfilosofi och inflytande

Ingen av de tillfrågade lärarna pratar om att de har som praxis att informera eleverna om inflytandearbete såsom Lpf 94 förespråkar, vilket bland annat påbjuder att eleverna sätter sig in i kursplaner samt gör upp tydliga mål för sin utbildning. Inflytandet i situationer som de beskriver verkar snarare ha med andra saker att göra som medverkan vid programrådskonferenser enligt Maja, eller genom ett naturligt implementerat inflytande över undervisning, låtval och planering såsom Bertil beskrev.

Vid gymnasium 1 betonar både Maja och eleverna att det är viktigast att lära sig hantverket. Först då kan man laborera mer och vara fri. Det skall heller inte vara för lätt för eleverna utan undervisningen skall ge dem en utmaning. Detta kan liknas vid Ziehes (1986, refererat i Ericsson, 2001) åsikt om att undervisningsinnehållet inte får betyda en rundgång av kunskaper och att det är lärarens ansvar att vidga elevernas vyer. Musiklektionerna vid gymnasium 1 beskrivs som uppstyrda och med klara mål om vad som ska gås igenom och vilka genrer undervisningen skall innehålla. Detta kan ses i relation till Lindéns (2007) kommentar om att lärarna har det största ansvaret för elevernas inspiration och lärande samt även i ljuset av Heiling, Modin och Sandbergs (2005) nationella utvärderingen av musikämnet, som beskrev lärare med sin egen läroplan, vilket i

sin tur kan inskränka på elevernas inflytande.

Trots detta tycker de tillfrågade eleverna att de ändå får inflytande över undervisningen. ”Sidospår” tas upp som exempel; lärarna är således inte rädda för att avvika från planen och ta upp ämnen som eleverna har frågor kring. På detta sätt kan de alltså använda sitt inflytande. I vissa avseenden önskar Pelle, Kalle och Anna inte heller större inflytande. De prioriterar helt enkelt ett material som är utvecklande och som kan ge dem något kunskapsmässigt, till exempel nya tekniker, vilket de anser vara viktigare än vilken stil eller genre som spelas. De tycker samtidigt att det är bra att de får ta del av flera olika stilar. Även Åsa, Hanna och Fredrik vid gymnasium 2 uttrycker teknisk kunskap som viktig, men kräver samtidigt ett större inflytande, bland annat över repertoaren. En sammanfattande kommentar skulle kunna vara att större kunskap verkar generera mer inflytande.

Till skillnad från hur undervisningen i musik vid gymnasium 1 verkar gå till har Bertil en mer avslappnad stil som enligt honom själv kan verka ”flummig” utifrån sett. Enligt hans och elevernas utsagor är den dock så långt ifrån ”låt gå” som man kan tänka sig. Hans undervisning skulle också kunna sägas följa sin ”egen läroplan” och ha egna mål. Eleverna bestämmer i stort sett allt material som används. Dock kan läraren styra i vissa riktningar, mer eller mindre medvetet. Bertil beskriver ett långsiktigt syfte med att få eleverna att själva ta ansvar för sin utveckling, vilket stämmer bra överens med nationella riktlinjer kring lärande och inflytande. När eleverna nått en viss mognad och själva söker upp läraren och frågar hur man kommer vidare har man nått målet, säger Bertil. Detta påminner också om Stålhammars (1995) coachande lärare, som med sin expertis kan erbjuda eleverna hjälp då de söker den.

Sammantaget verkar Åsa, Hanna och Fredrik vid gymnasium 2 ha större inflytande över musikundervisningens innehåll än Pelle, Kalle och Anna vid gymnasium 1. De förstnämnda poängterar ett individuellt ansvar och eget engagemang som de viktigaste drivkrafterna bakom inflytande och lärande, vilket kan ses i enlighet både med modernitetsbegreppet individualism, målskrivningarna i Lpf 94 samt finna stöd i Lidéns (2007) resultat. Eleverna vid gymnasium 1 tycks dock inte sakna ett större inflytande utan verkar nöjda med situationen. I vissa avseenden uppger de till och med att de inte vill ha mer inflytande, vilket också kom fram i Ferons (2008) studie. Elever vid bägge skolorna utnyttjar sitt inflytande när de kommer på att de undrar över något. Det framgår inte om de studerat kursplanerna för de kurser de läser, som Skolverket förespråkar, men de tar ansvar för sitt lärande genom att söka upp kunskap de behöver.

7.8. Slutdiskussion

När det gäller förhållanden som kan beskrivas med hjälp av modernitetsteorierna tycks dessa till

största delen påminna om varandra vid båda skolorna. Det finns dock några fall där skolorna skiljer sig samt sammanhang då studiens resultat pekar i en annan riktning än vad modernitetsteorierna föreslår.

Inflytande betraktas av de tillfrågade lärarna som en självklar komponent i skolan och i deras undervisning. Deras tillvägagångssätt skiljer sig dock. Maja beskriver en situation där kunskap och vikten av att lära sig ett hantverk sätts i första rummet, mycket i likhet med Ericssons (2002) mästarfunktion. Musiklektionerna beskrivs som strukturerade och uppstyrda med klara mål och med mycket fokus på tekniker och kunskapsförmedling, vilket kan få elevinflytandet att stryka på foten.

Bertil däremot medger att visst kan det förekomma styrning från hans sida, men i det stora hela har eleverna fritt spelrum för inflytande. Både han och eleverna beskriver en process där ansvar och mognad leder från stort till större inflytande. Det är elevernas ansvar, när de nått en viss mognad, att komma och själv söka kunskap.

Men även Bertil, Åsa, Hanna och Fredrik talar till viss del om mästarfunktionen, om än i något modifierad form. Någonstans så är det så att läraren är den som ”vet bäst” och alla eleverna sätter hög tilltro till sina lärare vilket framgår av resultatpresentationen.

Både lärare och elever som ingått i studien värdesätter en så stor bredd som möjligt och att komma i kontakt med många olika sorters musik, men väljer sedan att ta olika vägar dit. Medan gymnasium 1 har ett systematiskt och strukturerat tillvägagångssätt, som faktiskt efterfrågades av Hanna vid gymnasium 2, så menar Bertil att gymnasium 2 tar det mer som det kommer, eller efter elevernas önskemål och inflytande. Båda metoderna resulterar dock i att eleverna kommer i kontakt med flera olika sorters musik, som Ericsson (2001) beskrev som ett stort smörgåsbord, och det ena sättet utesluter inte det andra. Inget av dem kan heller sägas vara bättre än det andra, då de verkar uppnå samma resultat och de tillfrågade eleverna verkar mycket nöjda. Utifrån ett sen- eller postmodernt synsätt är detta ju förväntat, då det inte finns någon given enda metod.

Något som också framkommer av studien är att elever och lärare som ingått i studien i stort sett ”säger samma saker” på respektive skola. Pelle, Kalle och Anna vid gymnasium 1 håller med Maja som betonar vikten av att lära sig ett hantverk och att först då man lärt sig detta kan man gå vidare med sitt musicerande och bli mer självständig, anser de. De ger även uttryck för att läraren vet bäst och hyser de expertkunskaper som de som elever vill ta del av.

Åsa, Hanna och Fredrik vid gymnasium 2 tycker att det är viktigare att vara självständig och få inflytande över utbildningen. De känner sig bekväma i sitt stora inflytande och säger att med tiden och mognad kommer mer ansvar, vilket innebär att ju mer kunskap de har desto mer ansvar får de. I likhet med sin lärare Bertil målar de upp ett scenario som bygger på långsiktighet. Det är

som om de bägge lärarna väljer att släppa in eleverna från två olika håll, för att sedan nå samma resultat i mitten. Det känns också som ganska tydligt att den utbildningsfilosofi eller det klimat man är ”fostrad” i spelar stor roll för hur synen på inflytande och lärande kommer att utvecklas hos eleven. Eleverna vid gymnasium 1 har kanske mer musikalisk kunskap än de själva tror, men eftersom de ”fostrats” in i ett visst tankemönster så blir detta gällande. Eleverna vid gymnasium 2 kanske inte är riktigt så självständiga som de tror sig vara, men de får den synen genom skolan. Detta kan kommenteras genom Bertils uttalande när han på skoj kallar sig själv för ”manipulator”. Han talar då om att eleverna tror att de bestämmer, men att de i själva verket inte gör det. Ett vidare antagande är att det senare borde gälla vid båda skolorna, vilket kan tolkas som att inflytandet är invävt i undervisningen. Eleverna tror sig ha inflytande, men i själva verket är de ledda i en riktning uttänkt av läraren. Kanske räcker det med att ha en känsla av medinflytande?

Slutligen kan man alltså dra slutsatsen att skolans och i förlängningen lärarens synsätt är avgörande för den syn eleverna kommer att ha på sig själva, deras syn på undervisningen, lärande och inflytande. Lärarens roll och dennes syn på inflytande samt hur det skall fungera i praktiken är som Lindén (2007) beskrev A och O och mycket applicerbart på resultatet för denna studie. Med detta följer också vad läraren anser värt att kunna, vilka metoder denne väljer att arbeta efter osv. Denna studies resultat visar på just detta, att likheter och skillnader mellan de ingående skolorna kan förklaras med hjälp av modernitetsteoretiska begrepp och att de största skillnaderna och likheterna i deras inflytandearbete ligger i hur lärarna väljer att definiera och tackla fenomenet.

7.9. Pedagogisk betydelse

Elevinflytande är en komplicerad apparat som kräver mycket engagemang av eleverna och lärarna. Frågan jag ställer mig är om alla elever är beredda att ta det ansvar som krävs för större inflytande samt om de har satt upp de klara mål och riktlinjer för sin utbildning som krävs för inflytande efter konstens alla regler. Personligen så tror jag att det är en svår fråga, speciellt på gymnasiet som utgör en relativt kort period av elevernas liv. I första ring gör man sitt bästa för att komma in i den nya miljön och studietempot. Kanske ifrågasätter man inte så mycket just då eftersom man inte ens känner till spelreglerna. Sen går tiden relativt snabbt och slutspurten ägnas åt att nå så goda studieresultat och betyg som möjligt. Kanske är detta en negativ syn och just som studien visar så finns det många elever och lärare som sätter inflytande i första rummet. Medbestämmande ges men samtidigt verkar det inte alltid som eleverna har reflekterat särskilt över det de är med och bestämmer. Kanske medbestämmande måste tränas, erövrats för att det ska fungera. Några av dem som reflekterar över sitt inflytande kommer slutligen fram till att läraren ändå vet bäst. Det ges alltså inflytande, men kanske tränas det inte på det sätt som man avser i Lpf 94 och andra skrifter

från Skolverket som nämnts i studien. Huvudsaken är dock att eleverna är nöjda, vilket jag fått intrycket av att de allesamman är. De beskriver alla ett brinnande intresse för musik och musiklektioner fulla med mening för dem. Det måste ju ändå vara det som är det viktigaste.

Den moderna eran har genom samhällsförändringar som beskrivs av begrepp som detraditionalisering och individualisering givit människor och elever en större autonomi och en självklar syn på eget självbestämmande, men ibland blir kanske även detta ett ok. Ericsson (2001) talade om tvånget att välja och i dessa situationer får kanske även inflytande stryka på foten. Man orkar inte ta ställning till allt, helt enkelt. I grund och botten kan det också handla om demokratins grundvalar och svårigheten att uppnå total konsensus. Är även detta en lektion i inflytande, att allt är en process som ofta slutar i en kompromiss? Det kanske inte är fullt så enkelspårigt, men klart är dock att inflytande inte enbart är en rättighet, utan en frihet under ansvar.

Som resultatet visar kan alltså olika vägar och olika undervisningsfilosofier leda till liknande mål. Frågan är då hur mycket vikt som skall läggas vid ”vägen dit” och hur stor betydelse denna egentligen har? Vid första anblick så ter sig svaret som ganska självklart, att det är klart att undervisningsmetod eller metafor spelar roll, men som studiens resultat visar så är det kanske inte så enkelt.

7.10. Kommande forskning

I en kommande studie skulle dessa skolor och klasser kunna studeras mer ingående, exempelvis med forskaren som deltagande observatör. Studien skulle kunna göras större för att omfatta fler lärare och elever och en kombination av kvalitativ och kvantitativ metod skulle kunna samspela för att ge en mer heltäckande bild.

I förhållande till detraditionaliseringsprocessen skulle det vara intressant att göra en studie som jämför skolan i ett historiskt perspektiv med den nya tidens skola och som undersöker teorier om hur denna kommer att kunna legitimera sig själv i framtiden med faktorer som individualisering och individens autonomi som motsatser till det kollektiva som skolan representerar.

Denna studie ägde rum inom det estetiska programmet med dess lärare och elever. Enligt resultatet värderade eleverna kunskaper de fått i skolan högre än de som finns utanför. En anledning till detta kan vara just att eleverna i fråga går på skolor med ett musikestetiskt program. Därför kunde det vara intressant att göra en liknande studie av musikundervisningen i den vanliga skolan.

8. Referenser

Carlgren, I. (1992). *Skola för bildning*. SOU 92:95. Stockholm: Skolverket.

Ericsson, C. (2001). *Det moderna: ofullbordat projekt eller nederlag för mänskligt förnuft? En orientering i modernitetsteorier*. (Publikationer från musikhögskolan i Malmö: Musikpedagogik, forskning och utveckling nr 8). Malmö: Musikhögskolan.

Ericsson, C. (2002). *Från guidad visning till shopping och förströdd tillägnelse. Moderniserade villkor för ungdomars musikaliska lärande*. (Publikationer från musikhögskolan i Malmö: Studies in music and music education no 4). Malmö: Musikhögskolan.

Ericsson, C. (2006). *Terapi, upplysning, kamp och likhet till varje pris: Undervisningsideologier och diskurser hos lärare och lärarstuderande i musik*. (Publications from the Malmö Academy of Music: Studies in music and music education no 7). Malmö: Musikhögskolan.

Feron, M. (2008). *Gymnasielevens inflytande i undervisning*. Malmö Högskola <http://hdl.handle.net/2043/5662> [C-uppsats i pedagogik, hämtad 2010-06-05].

Heiling, G. (1997). Om grundskolans läroplan, Lpo 94 och musikämnet. I B. Sundin, B. (red). *En postmodern musikpedagogik?* (Publikationer från musikhögskolan i Malmö: Musikpedagogik, forskning och utveckling nr 1997:1). Malmö: Musikhögskolan.

Heiling, G., Modin, C., Sandberg, R. (2005). *Ämnesrapport 2005 Musik. Nationella utvärderingen av grundskolan 2003*. Skolverket. Stockholm: Kungliga musikhögskolan.

Holme, I.M., & Solvang, B.K. (1991). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Korpela, M. (2004). *Elevinflytande i praktiken – så här kan man göra!* Stockholm: Förlagshuset Gothia.

Lindén, S. (2007). *Elevinflytande – en överenskommelse. Om gymnasieelevers inflytande på sitt lärande*. Malmö Högskola <http://hdl.handle.net/2043/4262> [C-uppsats i pedagogik, hämtad 2010-06-05].

Lpf 94. *Läroplan för de frivilliga skolformerna*. SKOLFS 2006:24 Stockholm: Utbildningsdepartementet. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1071> [Hämtad den 2010-06-04].

Patel, R., & Davidsson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (3. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Skolverkets föreskrifter om kursplaner för den obligatoriska särskolan. SKOLFS 2002:9 Stockholm: Skolverket.

Du kan påverka mer än du tror. Skolverket, 2006 a. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=498> [Hämtad den 2010-06-04].

Stålhammar, B. (1995). *Samspel. Grundskola – Musikskola i samverkan. En studie av den pedagogiska och musikaliska interaktionen i en klassrumssituation*. (Skrifter från musikvetenskapliga avdelningen, musikhögskolan i Göteborg, nr 41). Göteborg: Musikhögskolan.

Tham, A., red. (1998). *Jag vill ha inflytande överallt*. Stockholm: Liber

9. Bilaga 1

9.1. Intervjufrågor elever

1. Hur yttrar sig elevinflytande på skolan/på estetiska programmet/i undervisningen?
2. Vem styr gällande vad som skall spelas, musikaliska genrer och upplägg?
3. Spelar du på fritiden? I så fall vilken typ av musik och i vilken konstellation?
4. Är din familj intresserad av musik? I så fall vad spelar/sysslar de med?
5. Hur anser du att du lär dig nya saker bäst och varför? Var får du ut mest musikaliskt (skola eller fritid?)
6. Får du mycket ny kunskap genom skolan, till exempel nya musikgenrer, teknisk kunskap osv?
7. Tycker du att ditt fritidsmusicerande hjälper dig i skolan och vice versa?
8. Hur skulle du förändra musikundervisningen om du kunde, vad skulle läggas till eller tas bort?

9.2. Intervjufrågor lärare

1. Vad har skolan för syn på musikundervisningen? Finns det någon speciell undervisningsfilosofi?
2. Har skolan ett ansvar att introducera eleverna i nya musikaliska stilar och genrer?
3. Hur är er syn på elevinflytande och hur yttrar sig detta i praktiken?
4. Hur anser du att lärande sker bäst? Vad har du/skolan för syn på fritidslärande och fritidskunskaper?
5. Vad är skolans syn på så kallad traditionell undervisning?
6. Hur tar skolan tillvara på elevers skapande?
7. Vad är viktigast att ha med i undervisningen?
8. Vill du ge några kommentarer till hur du tycker att lärarrollen har förändrats?

